

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. i. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 12. februar 1960

Štev. 7 (926)

Manjšinsko vprašanje ponovno v ospredju zanimanja

Manjšine v Avstriji imajo vse pravice in uživajo popolno ter vsestransko enakopravnost. Rešitev manjšinskega vprašanja v Avstriji je sploh tako širokogrudna, da lahko služi za zgled tudi drugim državam. Tako bi lahko v kratkem povzeli običajno pisanje pretežnega dela avstrijskega tiska, kadar le-ta poroča o položaju manjšin in skuša delati vtis, kot da bi bilo manjšinsko vprašanje v Avstriji dejansko že zadovoljivo rešeno in bi bile vse nadaljnje zahteve manjšin le še „predrzno izzivanje“ večno nezadovoljnih. Če takim zagotovilom kdo verjame, je druga stvar in dvomljivih samobvalnic gotovo ne bi bilo treba resno jemati, če se podobnih „argumentov“ ne bi silno radi posluževali tudi številni visoki predstavniki Avstrije.

Ravno v teh dneh je na primer minister za pouk dr. Drimmel smatral za potrebno, da se pohvalno izrazi o novem manjšinskem šolskem zakonu. Dejal je, da manjšinski šolski zakon, kot lahko ugotovimo po skoraj enoletni veljavnosti, ustreza pričakovanjem in popolnoma izpolnjuje pogoje državne pogodbe. Sploh je zakon po njegovem mnenju tako zadovoljiv in uspešen, da „šolske oblasti niso prejele nobenih upravičenih pritožb“.

Taka izjava je vsekakor čudna, ko pa je splošno znano, da so z novo šolsko ureditvijo zadovoljni in pomirjeni edino le nemško-nacionalistični krogi, medtem ko je bilo z drugih strani opozorjeno na številne pomanjkljivosti zakona. Koroški Slovenci smo vendar v posebni spomenici ter v številnih vlogah, ki so bile poslane tudi ministru Drimmlu, izrazili konkretne in popolnoma upravičene pritožbe ter dovolj jasno povedali, da z zakonom ne moremo biti zadovoljni, zlasti s tem, da smo zakon odklonili kot nesprejemljiv. Pa tudi socialistični poslanec dr. Neugebauer je lani decembra med proračunsko debato zelo obširno govoril o pomanjkljivostih in negativnih posledicah tega zakona.

Za ministra Drimmla pa vse te pritožbe očitno niso upravičene. Kljub temu ne moremo verjeti, da minister Drimmel ne bi razumel govorice stvarnih pomislekov in utemeljenih pritožb, ne moremo verjeti, da bi bile zanj „upravičene“ samo „pritožbe“ nemških nacionalistov. Ali pa, kakor izgleda, hoče minister Drimmel tudi koroške Slovence prisiliti k govorici, ki so se je posluževali nacionalistični hujskači, namreč govorice nasilja in protizakonskih šolskih štrajkov? Dejstvo namreč je, da je tisto govorico prav dobro razumel.

Mnenja smo, da nasilje in protizakonskost nista pot do pravične rešitve narodnostnega vprašanja in spornih vprašanj sploh, kajti tako rešitev je možno doseči le potom pogajanj in ob dobri volji na obeh straneh. Koroški Slovenci smo dobro voljo dokazali že vsa leta in smo še vedno prepričani, da bodo na pristojnih mestih razumeli tudi to govorico!

Da pa manjšinsko vprašanje v Avstriji v resnici še ni rešeno, kažejo tudi sedanje priprave za bližnji obisk zunanjega ministra dr. Kreiskega v Jugoslaviji, ki so, kakor je bilo pričakovati, postavile manjšinsko vprašanje spet v ospredje zanimanja. V Beograd vodi avstrijskega zunanjega ministra naloga, ustvariti čim več mirnih meja, je dejal minister Kreisky na tiskovni konferenci tik pred nastopom potovanja, ki ga bo vodilo v najmanj pet evropskih držav, med temi tudi v Jugoslavijo. Poudaril je, da meje med Avstrijo in Jugoslavijo niso zaprte z bodečo žico, njegovo potovanje pa ima namen, to stanje obraniti in še izboljšati. Med problemi, ki jih bo treba obravnavati in reševati v zvezi z izboljšanjem avstrijsko-jugoslovanskih odnosov, pa je tudi manjšinsko vprašanje. Tega se minister Kreisky dobro zaveda, zato je na tiskovni konferenci izredno poudaril, da bodo med njegovim bivanjem v Beogradu poleg drugih problemov obravnavali tudi vprašanje manjšin.

Podobno stališče je zastopal tudi predstavnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva Drago Kunc, ki je na tiskovni konferenci na vprašanje, kaj se pričakuje od napovedanega obiska avstrijskega zunanjega ministra dr. Kreiskega, izjavil: Med obiskom bo verjetno podpisanih več sporazumov s področja medsebojnih odnosov. Trenutno se še vodijo pogaja-

V teh tednih na Koroškem:

Boj za glasove volivcev

Čeprav so se stranke predhodno sporazumele, da bodo volilni boj vodile stvarno, umerjeno in zlasti brez osebnih napadov ter žalitev, se je volilna propaganda takoj, ko so ji 6. februarja oficijelno odprli ventile, razvila v demagoško obmetavanje med posameznimi skupinami, ki se polegujejo za glasove pri volitvah 6. marca. Že prvi teden volilnega boja je pokazal, da sporazum verjetno ni bil mišljen tako resno.

Medtem sta obe veliki stranki — SPÖ in ÖVP — že objavili volilne proglose, dočim se FPÖ očitno še ni prebudila iz velikonemških sanj, v katere je zapadla v zvezi z zadnjimi nacističnimi izzivaji. Socialistični proglos poudarja potrebo po splošnem gospodarskem pospeševanju, še posebej v zaostalih predelih; zavzema se za zagotovitev stalnih delovnih mest, večja pospeševalna sredstva za tujski promet, socialno agrarno politiko, pospeševanje gorskih kmetov, vključitev tudi zadnje vasi v električno in vodno omrežje, povečano izgradnjo cest in poti, varnost na socialnem področju, gradnjo novih šol ter ustanovitev kulturnih središč za gojitev domovinske miselnosti in ljudskih običajev, pospeševanje ljudske izobrazbe, umetnosti in znanosti. ÖVP pa v svojem proglosu spet govori o „domovini, ki je v nevarnosti“ ter poziva vse na skupnost v boju proti „rdeči diktaturi in sumovladvi“. Šele v objavljenem načrtu, kako si predstavlja delo v novem deželnem zboru,

govori ÖVP o konkretnih potrebah in zahtevah, iz katerih pa je razvidno, da ji gre v prvi vrsti le za premožne sloje prebivalstva.

Mnogo bolj kot iz proglosov so pravi cilji strank razvidni iz člankov, ki jih v teh dneh objavljajo njihova glasila. Pri tem je ÖVP pokazala tako gorečnost, da je pozabila celo svoj dosednji krik o slovenski „Unterwanderung“ na južnem Koroškem. Da bi dokazala „zavoženo gospodarsko politiko socialistov“ v povojnih letih (pri kateri pa je vsa leta pridno sodelovala) se je izjemoma dokopala do resnice ter ugotavlja: na južnem Koroškem je odselitev domačega prebivalstva mnogo večja kot drugod. Le tega ne pove, da je na teh razmerah, ki niso posledica le enega marveč vseh zadnjih desetletij, vsaj enako kriva, ker je v celoti glasovala za vse deželne proračune, ki so usmerjali in oblikovali deželno politiko in gospodarstvo dežele.

ÖVP je tudi že objavila svoje kandidate, pri katerih kot posebno „privlačnost“ poudarja njihove zasluge v zadnji vojni, torej v času, ko so se zelo junaško borili za cilje in interese zločinskega nacizma, popolnoma pa po pozablja, da to ni ravno najbolj prepričevalen dokaz avstrijskega patriotizma. Navdušenje za „zasluge“ v nacističnih vojniških pohodih sega pri ÖVP celo tako daleč, da se tudi novi predsednik koroške ÖVP dr. Schleiner ponosno hvali s tem, da se je v zadnji vojni boril na fronti (da

je torej bil hitlerjevski vojak), medtem ko deželnemu glavarju očita, da je v fistem času pripadal ilegalnim revolucionarnim socialistom, ki so se borili proti nacizmu ter je baje podpiral partizane (in kakor vemo bil v KZ-laborišču).

Treba je ugotoviti, da ta izjava dr. Schleinerja gotovo ni le spodrsilaj, marveč kaže na jasno stališče, kakor sploh proglos in kandidati ÖVP v polni meri potrjujejo pravilnost naše ugotovitve, da gre pri ÖVP kljub novemu vodstvu za tradicionalno politiko. Za Koroško potrjuje to najbolj dejstvo, da sta edina ÖVP-kandidata iz dvojezičnega ozemlja znana nasprotnika koroških Slovencev dr. Mayerhofer in dr. Einspieler, v širšem merilu pa je „nova“ linija stranke povezana z novim predsednikom dr. Gorbachom, o katerem je celo katoliška „Furche“ zapisala značilno karakteristiko: V srednjem in nižjem strankinem aparatu je v južnih zveznih deželah (torej na Koroškem in Štajerskem — op. pis.) prišlo do prepojitve z bivšimi nacionalsocialisti kakor tudi do organizatoričnega zbiranja fistih narodnih in psevdonacionalnih elementov, ki jih gotovo trenutno in v celoti ne smemo označiti kot neonacistične, ki pa vendar tvorijo tisti prednacistični temelj, katerega se v Avstriji še bolj kot v Nemčiji zamožli.

V ÖVP je zmagala nacionalna struja

Že več mesecev so se v ÖVP odvijali ostri boji med posameznimi strujami. Izid zadnjih državnozborskih volitev pred pičlim letom je namreč precej jasno pokazal, da v vrstah stranke odnosno v njenem vodstvu nekaj ni več v redu. Prizadevanja za reforme so bila posebno živahna v posameznih zveznih deželah, končno pa je „nova“ linija zmagala tudi v centrali in je dosedanj predstnik Raab že pred enim tednom sporočil, da bo izročil vodstvo v druge roke.

Včeraj se je pričel izredni kongres ÖVP, na katerem pa so spremembe vodstva le še formalna zadeva. Splošno pa prevladuje mnenje, da predstavlja novo vodstvo stranke pod predsednikom dr. Gorbachom zmago nacionalne struje.

„Preganjana cerkev“ v Jugoslaviji

Predsednik republike maršal Tito je pred dnevi odlikoval beograjskega nadškofa in predsednika škofijske konference Jugoslavije dr. Josipa Ujčića z redom za zasluge za narod I. stopnje. Visoko odlikovanje mu je bilo podeljeno za njegovo prizadevanje, da se uredijo odnosi med rimsko-katoliško cerkvijo in državo.

Ob izročitvi odlikovanja je član zvezne vlade Radosavljevič poudaril, da ima cerkev tudi v novih družbeno-političnih pogojih vse možnosti za svobodno versko delovanje, verniki, duhovniki in verski funkcionarji vseh veroizpovedi imajo možnost, da oslonejo zvesti svoji cerkvi ter lojalni in poštteni državljani socialistične Jugoslavije. Odlikovani nadškof pa je ob tej priložnosti izjavil: Jaz sem prepričan teolog, discipliniran katoličan, vdan sem svojemu vrhovnemu poglavarju sv. očetu in kot državljan Jugoslavije sem vdan državi in njenemu poglavarju predsedniku republike. Kot duhovnik molim za napredek in še večji ugled naše države, za njen notranji in zunanji mir.

Morda bodo nepopoljšljivi hujskači tudi v odlikovanju nadškofa Ujčića videli „dokaz“ zasledovanja in zatiranja cerkve ter vere v Jugoslaviji.

Predsednik sovjetske vlade Hruščev poudarja:

Nemških vzhodnih mej ni mogoče spreminjati

Med obiskom predsednika italijanske republike Gronchija v Moskvi je imel predsednik sovjetske vlade Hruščev govor, v katerem je zavzel stališče tudi do vprašanja Nemčije ter nemških vzhodnih meja. V tej zvezi je dejal: Če se hoče doseči popuščanje mednarodne napetosti, je treba podpisati mirovno pogodbo z Nemčijo, rešiti berlinski problem in končno za vedno priznati povojne ozemeljske spremembe v Evropi. Češkoslovaška, Poljska in Madžarska ne bodo nikoli dovolile, da bi spremenili njihove meje proti Nemčiji in mi kot njihovi zavezniki to dobro razumemo, zato jih podpiramo.

Hruščev je naglasil, da je Sovjetska zveza predlagala, naj bi podpisali mirovno pogodbo z obema Nemčijama, česar pa kanceler Adenauer ne sprejema. Toda kdo ga bo sploh kaj vprašal, je dejal Hruščev, v vojni so bili Nemci premagani in zato lahko diktiramo pogoje za mirovno pogodbo!

Ko je govoril o berlinskem vprašanju, je Hruščev dejal, da se mora predvsem likvidirati zasedbeni režim v zahodnem Berlinu. Mi nečemo delovati mimo volje prebivalstva zahodnega Berlina — je poudaril — temveč hočemo nasprotno priznati obstoječi režim, tako da bi ustvarili v mestu stabilen položaj. Zahodnemu Berlinu bomo omogočili, da bo vzdrževal zveze z vsemi deželami, s katerimi jih bo hotel imeti. To smo predlagali, ker sodimo, da je to edina pravilna pot. Druge primerne rešitve ne vidim, če pa bodo predlagali kaj drugega, smo pripravljeni predlog pretrpeti, da bi tako zagotovili mir.

Komentarji k izjavam Hruščeva so bili posebno ostri v zahodni Nemčiji, kjer je parlament začel svojo zunanje-politično debato. Zlasti kanceler Adenauer in njegov zunanji minister Brentano sta se posluževala besed, ki kažejo vse prej kot pripravljenost na sporazumno reševanje nemškega vprašanja. Hkrati pa je prišla med razpravo ponovno do izraza neenotnost med posameznimi zahodnonemškimi strankami v zunanje-političnih vprašanjih.

nja o nekaterih nerešenih vprašanjih, n. pr. o naših finančnih terjatvah in o nekaterih vprašanjih s področja socialnega zavarovanja. Pričakovati je, da bodo pogajanja končana v najkrajšem času in da bo med obiskom ministra dr. Kreiskega podpisan tudi sporazum o teh vprašanjih. Razen tega pa se bo do seveda razgovarjali tudi o zboljšanju položaja naše manjšine v Avstriji.

Ne nazadnje pa je dejstvo, da potrebuje manjšinsko vprašanje v Avstriji še nadaljnje reševanje, potrdil minister Kreisky tudi med svojim nedavnim bivanjem v Londonu, kjer je na tiskovni konferenci zavzel stališče tudi do položaja slovanskih manjšin v naši državi. Sicer je v odgovoru na tozadevno vprašanje nekega novinarja skušal delati razliko med južnotirolsko manjšino v Italiji ter manjšinami v Avstriji, čeprav bi moral vedeti, da gre pri obeh za isti načelni problem, namreč za izpolnitev določil mednarodne pogodbe ter zagotovitev obstoja in razvoja manjšine kot narodne skupine. Pač pa je njegova

izjava pozitivna v toliko, ko je priznal, da imajo manjšine v Avstriji še določene zahteve, kar pomeni, da manjšinsko vprašanje ni kakor še ni rešeno. Po njegovem bočjo manjšine samer eno, to je kulturno avtonomijo, ki jo bodo, kakor je dejal, tudi prejele. Ne vemo, če je s tem morda mislil izpolnitev določil člena 7, jasno pa je, da kakršna koli rešitev manjšinskega problema, ki ne bi upoštevala in zagotovila vseh pravic, ki so nam zajamčene z državno pogodbo, za nas ne bi bila sprejemljiva.

Koroški Slovenci smo svoje stališče do izvajanja člena 7 in s tem do reševanja manjšinskega vprašanja jasno povedali v obeh spomenicah, v raznih vlogah, pa tudi ministru Kreiskemu ob njegovem lanskoletnem obisku v Celovcu. Naše stališče je splošno znano in od tega stališča tudi ne moremo odstopiti, kajti zahtevamo samo to, kar nam je zagotovljeno z državno pogodbo, namreč ureditev našega narodnostnega vprašanja v duhu mednarodno in ustavno zajamčenih določil in človečanskih pravic!

Skrb za izobrazbo zadružnih sodelavcev

Uspešna dejavnost na zadružnem področju zahteva danes široko in obsežno ideološko, strokovno in poslovno znanje zadružnih sodelavcev. Lahko opazujemo, da se Zveza slovenskih zadrug na tem področju prizadeva s hvalevrednim razumevanjem. Razen stalnih in dobrih stikov s pri njej včlanjenimi zadrugami, skrbi tudi za šolanje zadružnikov, ki se morajo, če hočejo korakati s časovnim razvojem, vedno naprej izobraževati, hkrati pa posveča posebno pažnjo zadružnemu naraščanju.

Kakor je v današnji hitri gospodarski razvojni dobi potrebno šolanje starega kadra in naraščanja v vseh gospodarskih odtetkih, je prav tako nujno, da se izobražujejo zadružni funkcionarji, kajti današnji čas zahteva sposobnosti za zmagovanje večjih nalog, ki jih s starimi metodami ni mogoče mojs-triti.

Stav prebivalstva na vasi in gospodarski ustroj se je bistveno spremenil. Stalno lahko opazujemo nazadovanje čisto kmetijskega prebivalstva na podeželju. Zaradi tega se je tudi članstvo pri zadrugah spremenilo. Zbližanje med mestom in deželo z razvojem tehnizacije in motorizacije je privedlo do tega, da so poleg kmetov tudi obrtniki, delavci, nameščenci, trgovci, pripadniki svobodnih poklicev in drugi zainteresirani, da vstopijo v zadrugo kot člani.

Vsled tega postajajo zadruge prave interesne skupnosti vsega podeželskega prebivalstva najrazličnejših poklicev. Vedno pa ostane namen zadruge, da po načelu samopomoči pospešuje gospodarstvo svojih članov s podeljevanjem produktivnih kreditov, s skupnim vnovčevanjem pridelkov in izdelkov ter s skupnim nabavljanjem potrebščin.

Mnenje drugih:

Zweimal „Elternrecht“

Der unglückselige Erlass des Kärntner Landesschulrates vom 22. September 1958, mit dem der 1945 eingeführte zweisprachige Schulunterricht im gemischtsprachigen Südkärnten seines obligatorischen Charakters entkleidet wurde und der daher unsere slowenischen (windischen) Mitbürger mit Recht vor den Kopf gestossen hat, ist vor allem mit dem „Elternrecht“ begründet worden. Die Eltern müssen nun entscheiden, ob die Unterrichtssprache ihrer Kinder rein deutsch, rein slowenisch oder deutsch-slowenisch sein soll. Würde Kärnten in der Schweiz liegen, d. h. gäbe es in diesem Lande nur ehrliche Demokraten und nicht auch unbelehrbare deutschvölkische Chauvinisten, die durch wirtschaftlichen Druck und massive Lügenpropaganda („Solange eine beachtliche Zahl von Slowenischsprechenden in Südkärnten aufscheint, wird Tito dieses Gebiet für sein kommunistisches Land fordern.“) die Abmeldung vom zweisprachigen Unterricht sogar von solchen Kindern erreichen konnten, die kaum ein Wort deutsch verstanden, wäre gegen diese elterliche Entscheidung nichts einzuwenden gewesen. So aber wurde eine Situation geschaffen, die zwar formalrechtlich in Ordnung ist, den tatsächlichen Verhältnissen in Südkärnten aber nicht entspricht und die schon vor der deutschen Sprache in Kärnten heimatberechtigt gewesene slowenische (windische) Sprache nur weiter zurückdrängen wird. Diese effektive Verschlechterung der Lage unserer slowenischen (windischen) Mitbürger gegenüber dem Zustand vor Abschluss des Staatsvertrages stellt kein Ruhmesblatt in der Geschichte unserer Zweiten Republik dar und ist nicht geeignet, unseren Rechtskampf für die österreichische und ladinische Volksgruppe in Italien (Südtirol) dem Ausland gegenüber zu stützen!

Erst unlängst lasen wir mit Genugtuung, wie unser Hl. Vater einen Streit zwischen dem (italienisch-nationalen) Bischof von Triest und dessen slowenischen Diözesanen zu Gunsten der slowenischen Minderheit entschieden hat, wie überhaupt der Grossteil der katholischen Bischöfe auf der ganzen Welt immer entschieden gegen rassistische und völkische Diskriminierungen mutig aufgetreten ist. Umso befremdender musste es daher wirken, dass das bischöfliche Ordinariat Klagenfurt (Generalvikar: DDr. Josef Kadras) am 17. 9. 1959 eine Weisung erlassen hat, derzufolge auch der Religionsunterricht für diejenigen slowenischen Kinder, die von ihren Eltern vom zweisprachigen Unterricht abgemeldet worden sind, nur in deutscher Sprache zu erfolgen habe. Sogar das Blatt der katholischen Kärntner Slowenen, „Naš tednik Kronika“, äusserte in seiner Nr. 38/1959 die Befürchtung, „dass es nicht lediglich religiöse Motive waren, die diese Verfügung veranlasst haben“.

(Dr. Erich Körner)

„Die Österreichische Nation“, 1/1960, Dunaj

Za vsako uspešno gospodarsko dejavnost so potrebni predvsem trije činitelji: človek, delo in kapital. Prvenstveno vlogo seveda igra človek. Nikdar ni mogoče dovolj poudariti, da je prosperiranje zadrug odvisno od sposobnosti in značaja vodstva ter tudi vseh posameznih članov. Na splošno je zadruga taka, kakršni so njeni člani, zato je med važnimi zadružnimi nalogami tudi ta, da vzgaja svoje člane v sposobne dobre in zavedne zadružnike.

Čim večje so zahteve glede sposobnosti posameznih sodelavcev, tem več pozornosti je treba posvetiti izobrazbi in stalnemu izpopolnjevanju na zadevnem področju.

Zveza slovenskih zadrug te plati svoje dejavnosti ne zanemarija. Tudi letos je že v prvih dneh februarja priredila tečaj, ki je posebno dobro uspel ter je bil po snovi predavanj prvovrsten. V tečaju so obravnavali poslovanje v hranilnicah in posojilnicah, blagovnih zadrugah ter hranilnicah in posojilnicah z blagovnim prometom. Zelo razveseljivo je, da je bila na tečaju številna udeležba ter so prišli tečajniki iz vseh krajev, kjer poslujejo naše zadruge.

V skrbno izbranim učnem načrtu so predavatelji strokovnjaki nakazali na tečaju preizkušene in predvsem nove poti, ki jih

zahteva sodobni čas, za uspešno poslovanje v kreditnih in blagovnih zadrugah. Obdelali so vso mnogostransko snov, ki jo mora poznati dober zadružni funkcionar in sodelavec, kakor predpise o članstvu, spretno reklamo, poslovanje s hranilnimi vlogami in posojili, knjigovodstvo, revizijske naloge, zadružno pravo, menično pravo in mnogo drugega.

Razen domačih predavateljev dr. Mirta Zwitter, Florijana Lapuša, dipl. trg. Miloniga, rev. priprav. Kežarja in Mirka Kunčiča, so s svojim bogatim znanjem in izkušnjami sodelovali kot predavatelji prokurist Centralne zadružne banke na Dunaju Pinter, vodja štajerske Zadružne zveze Vollath, predstavnik Deželne hipotečne banke dr. Skalka ter zastopnik Österr. Stickstoffwerke dr. Müller.

Tečajniki so z velikim zanimanjem sledili koristnim in važnim strokovnim predavanjem ter sodelovali po referatih z zelo živahno in razgibano diskusijo. Osveženo in novo pridobljeno znanje, ki so si ga zadružni sodelavci osvojili na svojem tečaju, bodo gotovo vsak v svojem kraju dobro izkoristili za uspešen razvoj in napredek našega zadružništva v korist splošne blaginje vsega prebivalstva v zadružnem okolišu.

Za zavarovanje domačega kmetijstva pred tujo konkurenco:

Državni uvoz kmetijskih pridelkov

Po nalogu pristojnih ministrov juristi ministrstev za kmetijstvo in za trgovino raziskujejo pravne možnosti za uvedbo državnega uvoza krušnega žita. Na splošno pa se na Dunaju razpravlja še o možnosti, da bi tudi za druge kmetijske pridelke prevzela uvoz država. Po izjavi ministra za kmetijstvo in gozdarstvo, dipl. ing. Harmanca, ima ta predvideni ukrep namen, da obvaruje domače kmetijstvo pred težavami, ki bi lahko nastale vsled neomejenega in nekontroliranega uvoza kmetijskih pridelkov. V zadnjem času namreč Združene države Amerike vedno bolj silijo države zapadne Evrope, da liberalizirajo uvoz kmetijskih pridelkov.

ZDA imajo v zalogi obsežne viške kmetijskih pridelkov. Njihova vrednost, ki gre v desetine milijard dolarjev, se je lani povečala za nadaljnjih 9 1/2 milijard dolarjev (247 milijard šilingov). Te zaloge močno obremenjujejo državno gospodarstvo ZDA, ki že od pričetka druge svetovne vojne zagotavlja farmarjem tako odkup kakor tudi ceno njihovih pridelkov. Izvoz kmetijskih pridelkov je v ZDA državna stvar. Ker pa povpraševanje za kmetijskimi pridelki v svetu popušča, se zaloge ZDA vedno bolj večajo in obremenjujejo državno blagajno. Zgolj vskladiščenje žita in njegova oskrba v skladiščih stane vlado ZDA letno okoli 40 milijard šilingov. Trenutno imajo ZDA n. pr. po skladiščih neprodanih 39 milijonov ton pšenice, za katero skušajo po vsej sili najti kupce. Od tod njihova zahteva do drugih držav, da odstopijo od omejenega uvoza kmetijskih pridelkov in da liberalizirajo predvsem uvoz žita.

Liberalizacija uvoza avtomatično ne pride v poštev za blago, pri katerem nastopa kot uvoznik država. To določilo je vzrok, da so na merodajnih mestih na Dunaju pričeli pretresati možnost prenosa uvoza žita in kmetijskih pridelkov sploh od privatnih importerjev na državo. **Obstoja namreč nevarnost, da pri liberaliziranem in nekontroliranem uvozu žita domače kmetijstvo pridelkov rži in pšenice (ki krijejo potrebe v državi do 80 %) kljub državno zagotovljeni ceni 2,30 šil. za rž in 2,50 šil. za pšenico ne bi moglo spraviti v denar. Svetovna tržna cena znaša n. pr. za pšenico le 1,80 do**

1,90 šil. in je zaradi tega njen uvoz in plava domačega trga za privatne uvoznike sila mikaven posel.

Že samo to, da v krogih ÖVP, kateri pripadajo oba ministra, ki sta dala uvodoma omenjeni nalog, razmišljajo o prenosu kompetenc za uvoz kmetijskih pridelkov na državo in da pripravljajo s tem v zvezi potrebne ukrepe, kaže, kako „stvarno“ je njihovo načelo „svobodnega gospodarstva“ z neomejeno konkurenco in trgovino ter s takozvanimi „pristnimi cenami“ za kmetijske pridelke. Uresničenje tega načela bi že v zadnjih letih privedlo desetletisoče družinskih kmetij in kmečkih delovnih ljudi do gospodarskega poloma, v sedanjih pogojih evropske integracije pa bi pomenilo za nje neizbežno gospodarsko propast. Če sedaj na področju kmetijstva krogi ÖVP odstopajo od tega načela, potem jih k temu sili spoznanje držav gospodarskega sodelovanja v Evropi, da je treba domačo kmetijsko proizvodnjo zavarovati pred inozemsko konkurenco, ker se njen položaj in njeni proizvodni pogoji močno razlikujejo od položaja in pogojev industrije. Ne navsezadnje pa je odstop ÖVP od načela svobodnega gospodarstva posledica čedalje stvarnejše agrarne politike, ki jo uveljavljajo v državi socialisti, ki že leta sem zagovarjajo potrebo in upravičenost kmetijskih tržnih zakonov, državnih subvencij na cene kmetijskih pridelkov in izenačevanja socialnega položaja delovnega kmeta s položajem ostalih delovnih ljudi v državi.

To in ono iz Jugoslavije

Cestni promet hitro narašča

Število motornih vozil v Jugoslaviji se je napram stanju pred zadnjo vojno povečalo do jeseni 1959 za dva in polkrat. Samo v Sloveniji je bilo septembra 1959 registriranih 21.000 motornih koles, blizu 12.000 osebnih avtomobilov in skoraj 6000 tovornih avtomobilov. Zlasti pa iz leta v leto narašča javni cestni promet. Da vzamemo spet le Slovenijo: Leta 1954 je znašal avtobusni promet 149 milijonov potniških kilometrov, v letu 1956 je znašal že 235, naslednjega leta 314, lani pa celo že 562 milijonov potniških km. Zelo hitro narašča tudi motorizacija turističnega prometa. Dočim je leta 1955 prispelo v Jugoslavijo le nekaj nad 60.000 inozemskih motornih vozil, so jih lani našli že 532.100.

Pohišvo iskano tudi v inozemstvu

Jugoslavija razpolaga trenutno s približno 140 podjetji za proizvodnjo pohištva, vendar to število nikakor ne zadostuje, ker je povpraševanje po pohištvu vedno večje. Samo od leta 1953 do 1958 je potrošnja pohištva na-

rasla za približno 22 %. Toda jugoslovansko pohištvo ni iskano le na domačem trgu, marveč uživa ugled tudi v drugih državah. To najbolj dokazuje dejstvo, da je Jugoslavija trenutno na šestem mestu v svetovnem izvozu pohištva.

6000 tujih mladincev bo obiskalo Jugoslavijo

Po prizadevanju urada za mednarodno izmenjavo študentov in mladine bo letos obiskalo Jugoslavijo približno 6000 mladincev iz raznih dežel Afrike, Azije, Evrope ter severne in južne Amerike. V istem času pa bo predvidoma kakih 1000 jugoslovanskih mladincev obiskalo posamezne tuje države. V uradu za mednarodno izmenjavo študentov poudarjajo, da se inozemski mladinci čedalje bolj zanimajo za družbeno-gospodarski razvoj Jugoslavije. Lani je urad vzdrževal stalne zveze s 120 mladinskimi in študentskimi organizacijami iz več kot 35 držav, aktivno pa sodeluje z več kot 50 takšnimi organizacijami.

PO ŠIRNEM SVETU

Dunaj. — Spor med bolniškimi blagajnami in zdravniki se je ponovno zaostрил, ko so predstavniki zdravnikov pred dnevi sporočili, da se čutijo vezane na pogodbe z bolniškimi blagajnami le do 31. marca, če do takrat ne bi bilo ugodeno njihovim zahtevam po zvišanju njihovih honorarjev. S strani socialnih zavarovalnic pa je bilo ugotovljeno, da bo zahtevam zdravnikov mogoče ugoditi le pod pogojem, da bo rešeno tudi vprašanje podpora bolniškim blagajnam.

Moskva. — Med enotedenskim obiskom predsednika italijanske republike Gronchija ter italijanskega zunanjega ministra Pelle v Sovjetski zvezi so državni ki obeh držav razpravljali o raznih mednarodnih vprašanjih, tako o razorožitvi, evropski varnosti in podpori nerazvitim deželam. Ob tej priložnosti je bil med Sovjetsko zvezo in Italijo podpisan medsebojni sporazum o kulturni izmenjavi. Italijanski predsednik je vodilne osebnosti Sovjetske zveze povabil na obisk v Italijo, vendar podrobnosti tega obiska še niso bile določene.

Ljubljana. — Ob letošnjem kulturnem prazniku slovenskega naroda je upravni odbor Prešernovega sklada podelil Prešernove nagrade za leto 1960 naslednjim slovenskim umetnikom in znanstvenikom: književniku Franu Albrehtu za njegovo življenjsko literarno delo, kiparju Stojanu Batiču za kiparski ciklus „Rudarji“, slikarju Riku Debenjaku za grafične stvaritve v letu 1959, dirigentu Egonu Kuneju za dirigentsko in glasbenovzgojno delo in dr. Srečku Brodarju za delo „Črni kal — nova paleolitska postaja v Slovenskem Primorju“.

Nikosia. — Ker pogajanja med Veliko Britanijo na eni in predstavniki ciprskega ljudstva na drugi strani niso dovedla do uspeha, je moral biti dan proglasitve neodvisnosti Cipra prvotno preložen od 19. februarja na 19. marec. Zdaj pa je bil dan proglasitve preložen sploh na nedoločen čas, ker se niso mogli sporazumeti glede britanskih oporišč na Cipru. Formalno je bila Velika Britanija sicer prisiljena, da prizna neodvisnost Cipra, v praksi pa hoče za vsako ceno obdržati svoj vpliv na mlado republiko; zato se noče odpovedati oporiščem, ki si jih je zgradila v času, ko je še neovirano zasledovala svojo kolonialno politiko.

Zagreb. — V času od 30. aprila do 15. maja bo v Zagrebu zvezna razstava „Družina in gospodinjstvo 1960“, ki bo zavzemala skoraj ves prostor Zagrebskega velesejma. Imela bo značaj sodobne rekonstrukcije mest in naselij ter bo prvič zajemala tudi vaško družino in gospodinjstvo. Priprave za veliko razstavo so že v polnem teku in bodo sodelovala številna industrijska podjetja ter druge gospodarske organizacije.

London. — Velika Britanija bo do leta 1964 položila med Kanado in Avstralijo podmorski kabel, ki bo najdaljši kabel na svetu. Predstavljal bo del telefonskega sistema okoli sveta, dolg pa bo nad osem tisoč morskih milj (14.824 km).

Kap Canaveral. — Ameriški raketni poskusi so doživeli nov neuspeh, ko se je ponesrečila izstrelitev medcelinske rakete „Titan“. Ta neuspeh je še toliko bolj boleč, ker se je pripetil prav v času uspešnega preizkušanja sovjetskih raket v Tihem oceanu. Kljub temu pa je bilo iz angleških vojaških krogov ravno v teh dneh slišati glasove, da pri razvijanju raket Amerika še vedno prednjači pred Sovjetsko zvezo. Vendar je tako mnenje le preveč neresno, ko vsa svetovna javnost pozna izredne uspehe sovjetskih znanstvenikov na tem področju.

Zagreb. — V svoji domači vasi blizu Zagreba je v starosti 62 let umrl bivši zagrebški nadškof Stepinac, ki je že več let bolehal za krvno boleznijo. Leta 1946 je bil Stepinac v okviru procesa proti vodilnim osebnostim fašistične Neodvisne hrvatske države obsojen na 16 let prisilnega dela, pozneje pa je bil pomiloščen ter izpuščen iz zapora. Čeprav mu je bilo med sodno razpravo dokazano sodelovanje z zločinskim ustaškim režimom, je papež Pij XII. leta 1952 imenoval Stepinca za kardinala.

Potujoči kino SPZ predvaja slovenski film

„Svet na Kajžarju“

Odkar je kinopodjetje Slovenske prosvete zveze omejilo svoje delovanje le na predvajanje slovenskih filmov, smo po naših krajih poleg raznih kratkih kulturnih in dokumentarnih filmov gledali tudi dva celovečerna umetniška filma: „Tri zgodbe“ in „Na svoji zemlji“. V teh dneh pa je začel potujoči kino SPZ predvajati celovečerni film „Svet na Kajžarju“ ter kratka filma „Izlet v domovino“ in „Pod lipo“.

Film „Svet na Kajžarju“, ki je bil v glavnem posnet po istoimenski povesti slovenskega pisatelja Ivana Potrča, nas povede v znano vinorodno pokrajino Haloze, kjer se po zmagi nad fašizmom začenja porajati novo življenje, življenje svobodnih in delavnih ljudi, ki so prej morali delati za tuje in domače izkoriščevalce, zdaj pa kot gospodarji na svoji zemlji okopavajo vinograde. Film pripoveduje o ustanavljanju prve vinogradniške zadruga, o borbi nekdanjih viničarjev proti preostankom zastarele miselnosti in izkoriščevalskega reda, pa tudi o osebnih težavah ter nadlogah tamkajšnjih ljudi, ki so se rodili, „da so bili za hlapce in za živino Nemcem in bogatcem“, zdaj pa so vzeli usodo v lastne roke in se prebujajo v novo samozavestno in ponosno ljudstvo, katerega življenjski nauk se glasi: Le tisti, ki bo delal, bo tudi zibal grozde in pil vince!

V filmu ne gledamo izmišljene in lepo prirojene idile, marveč spoznavamo resnično in polnokrvno življenje, ki mu daje svojstveno lepa pokrajina Haloze edinstven okvir. Kakor so pokrajinski posnetki skrbno izbrani, tako so ljudje, ki v filmu živijo — ne igrajo — docela originalni, kot jih ne

bi mogli ponazoriti tudi najboljši filmski igralci. Ker pa v filmu razen malih izjem nastopajo le domačini — Haložani, je film res njihov, je neizumetničena slika njihove ožje domovine.

Kratki dokumentarni film „Izlet v domovino“ je bil narejen med obiskom skupine slovenskih rojakov iz Amerike v stari domovini. Začenja se s sprejemom na obmejni postaji na Jesenicah, kjer se marsikomu orosi oko, ko si ob sentimentalnih zvokih koroške narodne „Njav čiez izaro“ sežejo v roke stari in mladi znanci. Potem pa se pestro odvija obisk v vseh najlepših in znanih krajih Slovenije: od bele prestolnice Ljubljane in velikana mlade jugoslovanske industrije „Litostroja“ mimo Prešernove Vrbe in kraja turobnega spomina Begunj pa do planinskega raja Julijcev, iz domovine „goriškega slavčka“ Gregorčiča pa na čudovito lepo slovensko obalo Jadrana. In vmes še mnogo drugih krajev, ki slovijo po svoji naravni lepoti ali pa so znani iz daljne in najnovejše preteklosti. Ob takem izletu, pa čeprav samo na filmskem traku, bo vsakdo vzkliknil: Škoda, da je že konec.

Nič manj lep pa tudi ni kratki kulturni film „Pod lipo“, ki ga upravičeno imenujemo revija slovenskih narodnih noš in pesmi. Pred ozadjem, ki ga tvorijo značilni gorenjski motivi, se ta revija odvija v živih slikah in noše niso le noše ter pesmi ne samo pesmi, marveč je vse skupaj ena sama celota, v kateri se odražata življenje in čutenje slovenskega človeka. Čeprav je vsebina v glavnem omejena le na Gorenjsko, pa tudi ta film dokazuje prirodno enotnost vseh Slovencev, saj nas poleg skupnega jezika prav naša skupna pesem najbolj

Prežihova „Jamnica“
v češkem prevodu

Knjižna dela velikega koroškega slovenskega pisatelja Prežihovega Vrance so si že uspešno utrla pot tudi v jezike drugih narodov. Ravno pred kratkim je izšla njegova „Jamnica“ v češkem jeziku in so češke literarne revije zapisale, da je „Jamnica“ suggestiven realistični roman enega najpomembnejših predstavnikov moderne slovenske proze.

Hkrati s Prežihovo „Jamnico“ je v Pragi izšla tudi znana kronika Stevana Sremca „Pop Čira in pop Spira“.

živo povezuje v nerazdružljivo narodno družino.

V naslednjih dneh in tednih bo Slovenska prosvetna zveza predvajala omenjene filme v raznih krajih dvojezičnega ozemlja. Posebej opozarjamo, da so vsi filmi dostopni tudi za mladoletne.

Dunajska revija na ledu gostuje v Celovcu

„V deželi sanj“

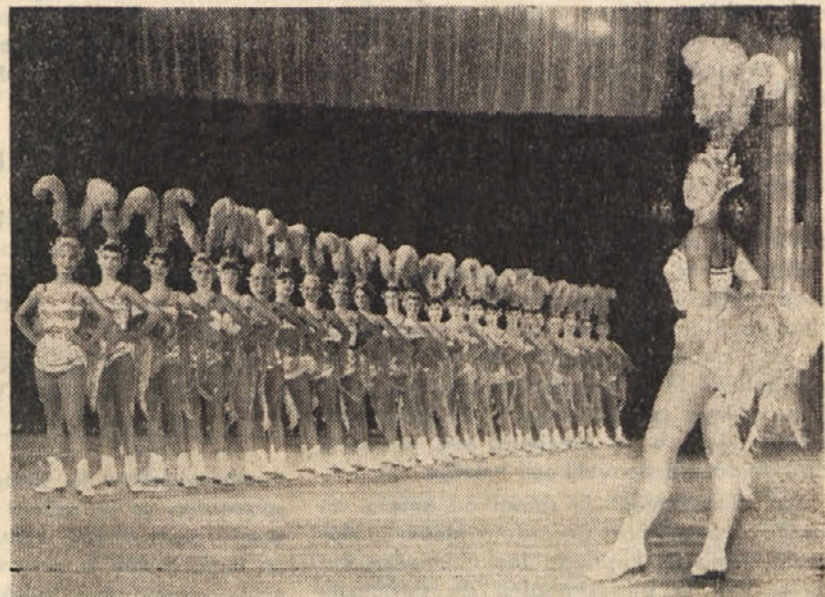
Tako se glasi naslov letošnjega programa dunajske revije na ledu, ki trenutno gostuje v veliki mestni in velesejski hali v Celovcu. In dejansko se gledalcu zdi, kakor da bi bil v deželi sanj, saj si je le težko predstavljati, da je kaj tako čudovitega sploh mogoče podajati. To velja tako za dovršeno izvajanje plesne umetnosti kakor tudi za edinstveno pestro kostume, ki se menjajo od točke do točke ter dajejo vsakemu posameznemu plesu značilno sliko.

Naj omenimo nekaj imen, ki so najtesneje povezana z dunajsko revijo na ledu: med solistkami so neopopravne „zvezde“ Hanna Eigel (dvakratna evropska prvakinja, ki je pri svetovnem prvenstvu zasedla 2. mesto), Eva Pawlik (evropska prvakinja, druga na olimpijadi in druga pri svetovnem prvenstvu) ter Ingrid Wendl (prav tako dvakratna evropska prvakinja, druga pri svetovnem prvenstvu in tretja na olimpijadi); uspešno pa se jim pridružujejo še Charlotte Michiels, Emmy Puzinger in Inge Schilling, medtem ko je pri moških treba posebej omeniti imena Helmut Loeffe, Heinz Kroel, Fernand Leemans, Rudi Seelinger, Blacky de Fontcarrade in ne nazadnje akrobate ter komike: Hermann Riederer, Herbert Bobek, Ulli Ertl ter „3 Fredericos“. Poleg tega pa je umetnica zase tudi vsaka posamezna članica 28-članskega baleta.

Seznam pa ne bi bil popoln, če ne bi omenili še imen tehničnega ter umetniškega vodstva: „duša“ revije je njen ustanovitelj, režiser in artistični vodja Will Petter, ki mu kot pomožni režiser in tehnični vodja stoji ob strani Josef Wurm; za glasbo, ki jo izvaja orkester pod vodstvom Rudija Tanzerja, skr-

Gostovanje dunajske revije na ledu je v Celovcu predvideno do vključno nedelje,

14. februarja, slišati pa je, da bo podaljšano do ponedeljka, 15. februarja.

bi mednarodno znani glasbenik prof. Robert Stolz; za koreografijo odgovarja Edith Petter, osnutke za kostume, ki jih izdeluje atelje Ella in Leo Bei, pa oskrbi Gerdago.

Spored pod naslovom „V deželi sanj“ obsega dva dela in sicer „Pristaniško romanco“ in „Ženo na Luni“. Medtem ko prvi del ponazoruje splošno znano priljubljenost mornarjev, ki raje bežijo iz pristanišča v pristanišče, preden bi vrgli sidro v pristanišče zakona, pa je drugi del posrečeno prikrojen današnji dobi vseмирskih poletov ter pripoveduje o tem, kako posamezni narodi iščejo premirje z Marsovci, ki pa so dostopni le „najboljšim diplomatom“ — ženskam. Predaleč bi vodilo, če bi hoteli podrobno opisati vso pestrost brezhibno odvijajočega se sporeda, od mornarjev in morskih deklic do kitajskih pagod in temperamentnih nevest v pajčolanu in z mirtovim vencem; od letelih krožnikov pa do ame-

riške rakete z opico Able, ruskega Sputnika z Laiko ter avstrijske „čudežne“ rakete — vinske buteljke; od eksplozivnega plesa tatarskih deklet in ruskih narodnih plesov pa do pariškega baleta ter dunajskega valčka. Zato bodi le kratko zabeleženo, da je to, kar nudi dunajska revija, dejansko edinstveno ter zapušča nepozaben vtis, posebno še, ker je kaj takega mogoče doseči le z brezmejno požrtvovalnostjo in najmočnejšo voljo.

Če si je dunajska revija na ledu, ki obstoja že 21 let, priborila častni naslov najbolj izvežbanega baleta na ledu v Evropi sploh, potem je razumljivo, da je navduševala neštete gledalce v več kot 100 mestih 17 držav. Enakega navdušenja pa je deležna tudi trenutno v Celovcu, kjer je prejšnji teden pozdravila svojega milijonskega gosta, celovška mestna hala pa svojega 100.000-ega obiskovalca.

„Deutscher Schulverein - Südmark“

in njegovi nasledniki v drugi avstrijski republiki

„Südmark“ pa je v avstrijski monarhiji usmerila svoje delovanje prvenstveno na gospodarsko področje in je germanizacijo pospeševala s pomočjo nakupovanja slovenskih posestev, na katerih je naseljevala nemške družine večinoma iz Nemčije. Tako je načrtno izvajala nemško kolonizacijo v slovenskem delu Koroške in Štajerske in je samo na dveh področjih Štajerske do leta 1914 kupila od slovenskih lastnikov nad 900 johov zemlje, kjer je naselila 73 družin s 434 člani iz Nemčije.⁶⁾

Za načrtno izvajanje kolonizacije se je pri glavnem odboru „Südmarke“ ustanovil poseben naseljitveni odsek, na Koroškem (v Celovcu in Borovljah) ter na Štajerskem (v Celju, Mariboru, Pragerskem in drugod) pa so začele poslovati prometne pisarne za posredovanje nakupa slovenskih posestev. V Gradcu se je leta 1909 ustanovil denarni zavod za finansiranje te kolonizacije, ki

se je najprej imenoval „Südmärkische Volksbank und Spargenossenschaft für die Alpenländer“ in se pozneje preimenoval v „Deutsche Heimatstättenbank“. V tisku v Nemčiji pa je društvo začelo močno propagando za naselitev Nemcev na slovenskih posestvih na Koroškem in Štajerskem.

Poleg tega je „Südmark“ skrbela tudi za naselitev nemških obrtnikov na slovenskem ozemlju, ustanavljala je vajeniške domove, v katere so sprejemali slovenske domince, da bi jih ponemčili. Podpirala je nemške srednješolce in visokošolce in jih pridobivala za vsenemško miselnost, pritegovala pa je tudi slovenske srednješolce, da jih je s tem odtujila lastnemu narodu.

S ciljem raznarodovanja je podeljevala slovenskim kmetom in obrtnikom, ki so zašli v gospodarsko stisko, posojila in podpora. S tem jih je spravila v svojo odvisnost in jih vključila v svoj ponemčevalni načrt, da so volili Nemce ali slovenske renegate kot zastopnike v občinski odbore ter v deželni in državni zbor. „Südmarka“ je tudi povezovala vsa nemška telovadna in druga društva in jih pritegnila k sodelovanju pri raznarodovalnih akcijah.

Na slovenskem ozemlju Avstrije je usta-

novila številne knjižnice, imenovane „Südmärkische Volksbibliothek“, in jih zalagala z nemškimi knjigami ter pangermansko propagandno literaturo.

V senžermenski Avstriji

Tudi v senžermenski Avstriji je ostal glavni namen obeh društev „Deutscher Schulverein“ in „Südmark“ germanizacija slovenskega in hrvaškega življa. Zato se je delo obeh društev omejevalo na ozemlje, ki je imelo slovenski oziroma hrvaški etnični značaj, torej na slovenski del Koroške, na od Slovencev naseljene predele Štajerske ter na Gradiščansko.

Obe društvi pa sta delovali tudi še na slovenskem ozemlju v Jugoslaviji, toda sedaj ilegalno, kjer sta podpirali nemško peto kolono.

Že od leta 1921 dalje so se vršili razgovori med predstavniki obeh društev za združitev. Medtem je tudi „Deutscher Schulverein“ postal še bolj agresiven in radikalen ter ga niso več motile protizidovske dolebe v pravilih „Südmarke“. Le-ta pa je medtem podprla ustanovitev protizidovske zveze „Antisemitenbund“ v Gradcu.

Končno je bil v oktobru 1923 sprejet soglasni sklep odborov obeh društev za združitev in s 1. majem 1925 je bila fuzija izvedena. Novo društvo se je imenovalo „Deutscher Schulverein-Südmark“. Nameslo dotedanje revije „Südmark Mitteilungen“,

ki je začela izhajati leta 1905 in se pozneje preimenovala v „Die Südmark“, je po združitvi v maju 1925 začela izhajati revija „Grenzland“ kot glasilo društva „Deutscher Schulverein-Südmark“.

V svoji prvi številki je nova revija objavila na prvi strani pod naslovom „Anschluss“⁷⁾ proglas za priključitev Avstrije k Nemčiji, podpisan od glavnega odbora društva, ter obvestilo, da sta se društvi „Deutscher Schulverein“ in „Südmark“ združili v „Deutscher Schulverein-Südmark“, ki je s 1. majem 1925 začel svoje delovanje. V tem obvestilu so na kratko označene naloge društva, kot med drugim: 1. pospeševanje nemškega prebivalstva v jezikovno ogroženih pokrajinah, ustanavljanje in podpiranje nemških šol in otroških vrtcev, obramba nemških manjšin v sosednih državah s primernimi ukrepi; 2. borba proti prevladi židovstva, vzgoja mladine k nemštvu;

(Nadaljevanje sledi)

7) Anschluss! ... fordert der „Deutsche Schulverein-Südmark“ das deutsche Volk in Österreich auf, seinen Anschlusswillen mit allem Nachdruck kundzutun. — In den Satzungen des Vereines ist ausdrücklich das Eintreten für das Selbstbestimmungsrecht unseres Volkes, für den Zusammenschluss aller deutschen Stämme vorgeschrieben. Daher hat es der „Deutsche Schulverein-Südmark“ sofort nach seiner Gründung für eine seiner ersten Pflichten erachtet, mit einer grosszügigen Arbeit in der Richtung des Anschlusses einzusetzen. Die Hauptleitung des Deutschen Schulvereines Südmark: Dr. Gross, Obmann. („Grenzland“, Zeitschrift des Deutschen Schulvereines Südmark, Wien 46, 1925, 4. str. 1)

6) Dr. Gerhard Werner: Sprache und Volkstum in der Untersteiermark. Die deutschen Siedlungen der „Südmark“. Graz 1935, str. 106; Friedrich Pack: Grenzschutz im Südosten. Ein halbes Jahrhundert „Südmark“. Graz 1940, str. 43; H. Graner: Die Südmark und ihre Ansiedlungen. Grossdeutsche Schriften. Der Kampf um das grossdeutsche Ziel. Stuttgart 1928, str. 20 in nastl.

Odlomek iz življenja moža - proletarca

Hudo je bilo nekdanj in to še pred nekaj desetletji, ko za ljudi, ki so postali za delo nesposobni, na stara leta socialno ni bilo preskrbljeno. Potrebna je bila dolgotrajna in vztrajna borba, da se je zboljšalo na tem področju. Pripovedujem o možu, ki smo ga minulo nedeljo položili k trajnemu počitku na pokopališču pod Libičem, ki je prehodil življenjsko pot proletarca v pravem pomenu besede.

Bil je to Franc Pek, ki smo ga poznali vsi v blaški občini. Rojen je bil v vasi Blato na malem posestvu pri Pokliniku. „Kajža je rajža“, pravi star pregovor in vsi doraščajoči otroci, ki niso hoteli ostati doma kot tete in strici ali kot hlapci in dekletke pri večjih kmetih, so šli s trebuhom za kruhom in v daljnem svetu poskušali najti svojo srečo.

Sreča pa je bila naklonjena le malo katekeremu. Svoje najboljše mlade telesne sile so vdinjali koristim tujih kapitalistov in to brez socialnega zavarovanja. Mnogi si tudi nikjer niso mogli pridobiti domovinske pravice ter so bili vedno pristojni v domačo rodno občino. Ko so v tujem svetu po napornem delu onemogli, ostareli ali kakor koli drugače postali nesposobni za delo, so jih kot nadležne tujce spet odrinili v pristojno občino.

Tako se je godilo tudi Peku. Po prestanih naporih v prvi svetovni vojni in težakem delu v raznih tovarnah v Nemčiji je postal predčasno nesposoben za delo.

Brez rente, brez vsakih sredstev so ga pred drugo vojno poslali v domovinsko občino na Blato. Občina sama je razpolagala le s skromnimi sredstvi ter je Peku mogla izstaviti le preskrbovalno knjižico, s katero je imel pravico hoditi od kmeta do kmeta, kjer se je preživljal več ali manj dni, določenih po velikosti kmetije.

Kot „kvatirovec“ je romal od kmeta do kmeta, prespal noči pogosto v hlevih in dobival hrano iz skupnega lonca kmečke kuhinje. Pek je bil zagrenjen do skrajnosti, v vseh ljudeh je videl le neprijatelje, posebno pa, ker ni našel razumevanja za svojo invalidnost ne pri vojaških invalidskih uradih, niti pri delavskih zavarovalnicah. Povsod so ga odpravili in hlapec Jernej ni našel nikjer razumevanja, morda tudi zaradi tega, ker je imel dvojezični domovinski list občine Blato.

Ves zaprt vase je preromal vse kmetije v občini Blato, spoznal je vsako družino in opazoval življenje. Polagoma je pričel uvidevati, da so tudi kmetje v tem kraju, ki so mu morali izkazovati gostoljubje, prav tako trpini in izkoriščanci in so se le s težavo prebijali skozi gospodarske težkoče in stisko, živeli so skromno, se pehali z napornim delom, katero je bilo z izkupički nji-

Značilna izjava revizorja škofijske finančne zbornice

Prejšnji teden je bila pred okrajnim sodiščem v Dobrli vasi obravnava, pri kateri se je Eduard Majhenič iz Škocijana zagovarjal zaradi dolgovanega cerkvenega davka. Obtoženi se je zagovarjal, da cerkvenega davka tako dolgo ne plača, dokler ne bo v cerkvi nemško bogoslužje. Govoril je celo o „svinjariji“, ker se le-to še ne izvaja in pristavil, da bi v Jugoslaviji duhovnike, ki bi tako ravnali kakor pri nas, pobesili ali najmanj zaprli. „Tu pa smo na Koroškem in v Avstriji,“ je utemeljeval svojo zahtevo po uvedbi nemškega bogoslužja. Šele potem da je pripravljen plačati cerkveni davek.

Sodnik ga je seve poučil, da takšna zadeva ne spada pred sodišče, temveč da v tem primeru razpravljajo o plačilu dolgovanega davka. Tudi zastopnik škofijske finančne zbornice revizor major Schaar se je nekaj časa prizadeval, da bi obtožencu dokazal isto. Ko pa Majhenič le ni odnehal s svojim postavljanjem, se je tudi major Schaar pridružil mnenju obtoženca, češ „privatno sem morda tudi jaz Vašega mnenja“, vendar gre tukaj za cerkveni davek. Po tej ideološki sorodnosti med Majheničem in majorjem Schaarom je bila nato seveda pot do obravnave lahka.

Pri tej epizodi gotovo ni zanimivo, kar pravi Majhenič, ker takšno je nastrojenje vseh šovinistov, ki jim je slovenščina v bogoslužju še vse premalo okrnjena, čeprav so jo že iz marsikaterih cerkva popolnoma pregnali in povsod ustrezajo željam sovražnikov slovenske besede. Bolj značilna je izjava revizorja škofijske finančne zbornice. Po izkušnjah, ki jih imamo, vse kaže, da je Schaarovo mnenje pač v skladu z miselnostjo pri ordinariatu.

Kaj, če bi se po tej izjavi in Kadrasovi odredbi o nemškem pouku veronauka za vse, tudi za otroke slovensko govorečih staršev, postavili koroški Slovenci na isto stališče. Brez dvoma bi bili po znanem odloku ordinariata za to bolj upravičeni, kakor tisti, ki vedno spet kričijo o slovenizaciji v cerkvi.

Umrla je Boštetova mati

Barbara Lauseger, Boštetova mati v Podnu, je pred nedavnim umrla. Dosegla je starost 88 let. Družina Lausegerjev je že 300 let na Boštetovi domačiji. V starih listinah so se pisali Lužekar.

Pokojna mati je rodila 11 otrok, izmed katerih živijo še štirje, tri hčere in en sin.

hovich pridelkov le slabo plačano. Iz tega spoznanja se je začela tudi v njem krhati skorja nezaupnosti, vzljubil je svoje domače ljudi, dočim je prej videl v vsakem človeku svojega sovražnika. Končno se je ustavil pri kmetu Stavadharju, kjer je dalje časa, kolikor so mu moči dopuščale, nekoliko pomagal pri delu ter je krmil živino. Ob koncu je vendar le dosegel nekoliko starostne podpore, ki jo je užival pri Puževju Leni v Pliberku.

Življenjsko pot je končal eden izmed onih, ki so skušali trpko usodo ljudi, ki niso bili deležni urejene socialne zaščite, kakršnih je bilo prav mnogo še v dobi, ki se je še spominja starejša generacija. Majša generacija pa naj se zaveda, da sodobnega socialnega in družbenega razvoja in napredka nihče ni prinesel na krožniku, temveč si je bilo treba vse te pridobitve priboriti, zato jih je treba čuvati in izpopolnjevati.

-ej

Eden od sinov je padel komaj 20 let star v prvi svetovni vojni ob Pijavi.

Boštetova mati je mnogo pretrpela in se mučila na 1000 metrov nadmorske višine ležeči kmetiji. Življenjski pogoji niso bili lahki, les na primer ni imel cene in ga niso mogli spraviti v denar. Danes je seve nekoliko boljše, ker so kraj z boljšo tovarno potjo povezali s svetom ter je na ta način tudi odvoz lesa bistveno olajšan.

Boštetova družina je živela v najlepši slogi, zgledno so se razumeli med seboj in ravnali po geslu: eden za vse in vsi za enega. Lep primer je tudi, da sta se pokojna mati in snaha Mici, ki je pred 22 leti prevzela gospodinjstvo, prav dobro razumeli in ni bilo slišati nikdar pritožbe ene proti drugi.

V času narodnoosvobodilne borbe so bila vrata Boštetove hiše vedno odprta partizanskim borcem. Od jeseni 1943 do konca vojne so se partizani v tej hiši zelo pogosto oglašali ter bili sprejeti vedno z velikim razumevanjem in gostoljubjem.

Zadnjo soboto v januarju smo blago pokojnico položili na pokopališču v Slovenjem Plajberku k trajnemu počitku. Pogrebni svečanostim je prisostvovalo veliko žalnih gostov in so tako izkazali pokojni materi zadnjo čast in spoštovanje. Žalujočim svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

vali poštene zavedne ljudi z zločinskim načrtom, da bi za vedno iztrebili slovensko ljudstvo na Koroškem, na zemlji, ki jo rod naseljuje že težkih tisoč let. Višek tega so bili tudi ukazi, ki jih je bilo mogoče brati na vseh naših domovih „Kärntner sprich deutsch“! Prepovedana je bila slovenska beseda vsepovsod in slovenska molitev v cerkvah. Pognali so vso ljudsko narodno-zavedno duhovščino.

Zažarela pa je jutranja zarja in upanje v odrešenje. Svobodoljubni narodi so se dvignili proti hitlerijanskemu nacističnemu nasilstvu, v naših gozdovih so se oglasile partizanske puške ter mitraljezi in končno je Valentin doživel polom vsemogočnega „tisočletnega“ nemškega rajha. Prišle so angleške zasedbene sile in končno tudi odšle.

To so odlomki iz doživljajev 90-letnega Martinovega očeta, ki je vse dolgo življenje stal kot kremenit značaj v prvih vrstah pri prizadevanjih za svoj mali in zatirani narod. Nosil je v sebi veliko mero njegove nemile usode in bolesti. V občini je mnogo leta zastopal koristi našega ljudstva, od zgodnje mladosti je bil naročnik slovenskega tiska, takratnega Mira, nadalje Koroškega Slovenca in drugih listov in prav tako je bil star član Mohorjeve družbe. Vse življenje in še sedaj v visoki starosti se je in se še živo zanima za vse domače in tuje dogodke po svetu.

Z iskreno željo, da bi doživel tudi stoletnico svojega življenja, sem se poslovil od prijaznega Martinovega očeta in njegovih.

Doorni svetnik dr. Rudan šestdesetletnik

Namestnik ravnatelja deželnih uradov in vodja kulturnega referata koroške dežele dvorni svetnik dr. Othmar Rudan je 5. t. m. dopolnil šestdeseto leto svojega življenja. Jubilatovo delovanje na najrazličnejših področjih kulturnega udejstvovanja in posredovanje kulturnih vrednot najširšim plastem ljudstva je neprecenljivo in priča o njegovem plemenitem človečanskem značaju. Za svoje delo je prejel mnogo zaslug in visokih odlikovanj.

Jubilant dr. Rudan je veliko storil za kulturno izmenjavo med sosednimi deželami Koroško, Jugoslavijo in Italijo. Pri tem ga je vodilo prepričanje, da kulturni stiki med narodi vodijo do boljšega medsebojnega sporazumevanja in utrjevanju prijateljstva med narodi.

Ob svojem življenjskem jubileju je bil deležen neštetihi čestitk od vseh strani in iz vseh krogov, katerim se je pismeno pridružila tudi Slovenska prosvetna zveza.

Borovlje

Krvodajalci so bili v Borovljah pred nedavnim posebno radodarni. Pri odjemanju krvi, kar je izvedel celovski okrajni urad Rdečega križa, se je znašlo lepo število 87 krvodajalcev. Zelo mnogo darovalcev je bilo med učenci strokovne pušarske šole, ko so se vsi nad 18 let stari učenci žrtvovali za ta plemeniti človekoljubni namen. Pa tudi od KESTAGA in iz vrst borovelskih trgovcev je bilo mnogo darovalcev. Vozilo za odjemanje krvi se je moglo vrniti s precejšnjo količino tega dragocenega soka nazaj v Celovec, s krvjo, ki lahko reši življenje v zadnjem trenutku kateremu koli ponesrečenemu človeku. Okrajni urad Rdečega križa se vsem krvodajalcem lepo zahvaljuje.

Šmarjeta

Pred štirinajstimi dnevi se je zbrala na šmarješkem pokopališču pri Pliberku izredno številna množica žalnih gostov, ki so prisostvovali pogrebni svečanostim, ko so položili k trajnemu počitku telesne ostanke mlade matere Marijane Potočnik, žene nameščenca v libuški občini. Pokojno še mlado mater je mučila dolgotrajna bolezen, ki ji je tudi prekmalu pretrgala nit življenja. Svoje trpljenje v boleznih je prenašala z veliko potrpežljivostjo. Iskala je zdravja v bolnišnici, toda ni bilo več pomoči. Njen mož Gustl se je z zgledno požrtvovalnostjo prizadeval za lajšanje njenega trpljenja, posebno pa je skrbela za bolno ženo Bokrovtova družina na Grabljah.

Pokojna Marijana je nosila v globini svojega značaja lastnosti slovenske matere: bila je delavna, poštena, vsem ustrezljiva in dobra vzgojiteljica svojih treh malih otrok. Nikdar pa tudi ni pozabila, da jo je rodila slovenska mati ter je čuvala in spoštovala domačo slovensko besedo.

Materino srce je prenehalo utripati. Za njo žalujejo mož in trije majhni otroci, njena prezgodnja smrt pa je bridko odjeknila

Št. Jakob v Rožu

V starosti 82 let je umrl Janez Štornik, p. d. Štornikov oče iz Št. Jakoba. Pogreb bo jutri, soboto, ob 10. uri. Več o pokojnem Štornikovem očetu bomo poročali v prihodnji številki.

tudi pri vseh v okolici, ki so blago pokojnico poznali in radi imeli. Kako je bila pokojna priljubljena in cenjena, je pokazala izredno številna udeležba na pogrebu, kjer so ji izkazali zadnjo čast in spoštovanje. Žalujočim svojcem naj bo v tolažbo nedeljeno sočustvoanje prebivalstva iz vse soseške.

KOLENDAR

Petek, 12. februar: Evlalija
Sobota, 13. februar: Gregorij
Nedelja, 14. februar: Valentin
Ponedeljek, 15. februar: Jordan
Torek, 16. februar: Julijana
Sreda, 17. februar: Frančišek
Četrtek, 18. februar: Simeon

Na obisku pri starosti našega kraja

Iz starih časov na Radišah in v okolici

V mladosti Valentina Wrulicha so smatrali cesarja za pol boga, poleg njega pa je bilo še veliko manjših toda mogočnih malikov, ki so vedno in povsod imeli prvo besedo in si lastili veliko veljavo. Tudi premožnejši kmetje z večjimi posestvi so nosili klobuk bolj po strani in po večini prezirljivo gledali na male kmete in delavce, trdeč, da jim pripada prva in glavna beseda, ker plačujejo največ davka.

S polomom podonavske monarhije se je zrušilo več prestolov in s temi tudi mnogo predpravil malih in velikih malikov. Življenje in razmere so pokazale, da je šlo tudi brez njih, čeprav so trdili, da bi brez njih vse obstalo ter bi ne bilo reda. Po prvotni zmešnjavi po razsulu monarhije se je na splošno vse pomirilo, ljudje so morali v republiki tudi delati, oni pa, ki si življenja brez cesarja niso mogli predstavljati, so se polagoma ravnodušno udali v nove razmere, češ, počakajmo, bomo videli, kaj bo.

Potem je Valentin doživljal razburkano plebiscitno dobo. Čas je zarezal po naših vaseh, celo med rodniimi brati in družinskimi člani, globoke prepade in vnesel nebrzdano sovraštvo. Posledice razdvojenosti še danes niso premostene in prebolene. Zaničevanje in preganjanje tistih, ki so ob plebiscitu ravnali po svoji vesti in dani pravici, med katerimi je bil tudi Martinov oče, se je nadaljevalo vso prvo republiko. Najbolj glasni nasprotniki so bili večinoma tisti, ki so

bili med svetovno vojno kot „unentbehrlich“ lepo doma, ko so drugi na raznih frontah tvegali življenje, potem pa so jih psovali kot izdajalce domovine. Še bolj značilno je, da so ti ljudje, ki so se širokoustili ljubezni do domovine, kmalu pozabili na zvestobo Koroški in avstrijski domovini ter so z letaki, mazanjem kljukastih križev in z vso mogočo propagando pripravljali pot Hitlerju.

Hiller s svojo vojsko je res prišel z vsemi grozotami in posledicami, ki so prizadele prebivalstvo naše koroške domovine. Navdušenje in veselje teh ljudi ob prihodu nacizma v naše kraje je bilo strašno. S huronskim „Heil Hitler“ vpitjem, z zastavami s kljukastimi križi na vseh koncih in krajih, s kričečimi napisi „Wir danken dem Führer“, s petjem „Deutschland, Deutschland über alles“, so dajali duška svojemu veselju.

Martinov oče je kakor vsi drugi doživljal vse grozote, ki jih je prineslo nacistično nasilje. Neverjetno je podivjala zver v človeški podobi. Razen grozot, ki jih je prinašala vojna na vseh ogromnih frontah, so se nacisti doma znesli nad ubogo koroško slovensko rajo. Aretacije ljudi, o katerih so sumili, da se ne strinjajo z nacističnim nasiljem, so bile na dnevnem redu. Zadostoval so ovadbe nacističnih ovajalcev, ki so računali, da se bodo na ta način prikupili strankinim mogotcem. Zapirali, v koncentracijska taborišča smrti so vtiaknili in izselje-

Leopold Suhodolčan:

Hiša številka sedem

V predmestju so zgradili več stanovanjskih hiš. Vsaka je bila v lice drugačne barve. V hiše so se vselili delavci in uslužbenki velike tovarne.

Tudi hiša številka sedem je dobila stanovanjce. Zvečer so v vseh oknih gorele lučice. Zjutraj se je iz dimnikov dvigal topel dim. Hiša številka sedem je kazala ulici veselo, rdeče lice. Imela je sedem nadstropij. V vsakem nadstropju so stanovali tudi otroci.

V prvem nadstropju so bili sami navihanci z razkuštranimi lasmi. Nekega dne je prišla po ulici starka z velikim cekarjem. Vprašala je: „Čujte, otroci, kje pa stanujejo Šumnikovi?“ Otroci so si pomežiknili in rekli: „V sedmem nadstropju!“ Starka je zmajala z glavo in zamrmrala: „Srce mi bo počilo, preden bom prilezla v sedmo nadstropje.“ Ko pa je le prisopihala na vrh, se je izkazalo, da so Šumnikovi v resnici stanovali v drugem nadstropju. Betežna starka je za prazen nič prehodila skoro sto stopnic.

V drugem nadstropju so stanovali rdečeli klepetavci. Po ves dan so sloneli na oknih in klepetali z otroki, ki so prihajali mimo po ulici.

V tretjem nadstropju so živeli otroci z

zobah ni prostora zanje. Pozabili so, da je spodaj globoko pod njimi kamenita ulica.

V šestem nadstropju so se pred vsemi postavljali lepo počesani bahači. Govorili so: „Mi živimo visoko nad vami, smo v šestem nadstropju! Skrijte se vsi palčki, kar vas je spodaj na ulici!“

V sedmo nadstropje so se zatekli otroci, ki so bili drobni in slabotni. Na dvorišču pred hišo se z njimi nihče ni maral igrati. Le visoko v sedmem nadstropju so bili srečni.

Tako bi živeli še dolgo vsak v svojem nadstropju, da se ni nekega dne priselil v hišo številka sedem nov stanovalec. Z družino je prišel deček, ki je začel živeti po svoje. Videli so ga, kako je prosti čas preživel na dvorišču pred hišo. Bil je miren deček z lepimi, črnimi lasmi. Otroci v oknih so postali pozorni. Iz vseh nadstropij so začeli prihajati k njemu na dvorišče. Ko so se zbrali okrog njega, jih je deček pogledal s svojimi toplimi očmi in jih pozdravil: „Zdravo! Meni je ime Andrejko...“

„Kaj pa delaš?“ so ga vprašali.

„Na vašem dvorišču ni prav nič lepo. Nobene gredice nimate. Nič cvetic, ne zelene trave. Nimam belih poti...“

„Hm, ko pa delavci niso naredili belih poti,“ se je našobil bahač iz šestega nadstropja.

„Niso naredili gredic,“ je rekel navihanelec iz prvega nadstropja.

„Niso zasadili cvetic, ne posejali zelene trave,“ je zastokal deček z velikimi očali.

Andrejko je odgovoril: „Delavci so si milili: Nekaj dela moramo pustiti tudi za otroke, ki se bodo vselili v to veliko, rdečo hišo...“

Tistega dne so se otroci iz hiše številka sedem še dolgo pogovarjali.

Naslednje dni je na dvorišču za hišo oživel. Navihanci z razkuštranimi lasmi iz prvega nadstropja so ravnali poti. S težkim srcem so se spominjali bolne starke, ki so jo iz nagajivosti poslali v sedmo nadstropje. Rdečeli klepetavci iz drugega nadstropja so molčali in vozili na poti beli pesek. Otroci z očali so kopali gredice in zasa-

JANEZ DODIČ: Opica, Tinček in njegov klobuk

Vaški šolarji so se podali s svojim učiteljem na izlet v mesto. Tam so se že nekaj dni vrstile predstave v velikem šotoru mogočnega cirkusa.

Ker je bil cirkus eden izmed največjih na svetu, je imel tudi bogat zverinjak. V velikih vozovih so bile kletke, v njih so imeli leve, tigre, opice in druge živali. V enem izmed šotorov so bile tudi kamele.

Pred predstavo so si šolarji pod vodstvom učitelja ogledali ta zverinjak. Tinček in njegovi vrstniki še niso videli mnogo divjih živali. Posebno so se zanimali za leve, tigre in opice.

„Opice, te pa te!“ so vzklikali.

Igrale so se in premetavale z višje prečke na nižjo in narobe. Niko je pomolil stari opici, ki je imela pri sebi še tri male, košček kruha. Vse štiri so se steple zanj.

Godrnjavo so se oglašale in ena — verjetno najmlajša — je celo cvilila.

Tinček se je početju opic glasno smejal in se z glavo naslanjal na železno ograjo kletke. Tako se je zamislil, da se skoro ni zavedal, kje je.

Nenadoma je skočila ena izmed malih opic z najvišje prečke na tla. Tinček jo je hotel pri-

jati cvetice. Otroci iz četrtega nadstropja so pobirali po dvorišču olupke, ogrizke, krompirje in pokrove od škotel. Atomske bombe in leteče krožnike so zr.etalni na smetišče. Velikani iz petega nadstropja so odnašali z dvorišča kamenje. Lepo počesani bahači iz šestega nadstropja niso več mislili nase. Zbirali so konjske fige za gredice, da bodo lepše rasle cvetice. Prilikkavci iz sedmega nadstropja so pomagali zdaj tu zdaj tam, pa so bili zdaj srečni tudi na dvorišču, saj pri delu nihče ni opazil, da so drobni, slabotni. Andrejko s črnimi lasmi pa je vodil to veliko delo na dvorišču hiše številke sedem.

jeti. Med dvema železnima prečkama je potisnil roko v kletko. Opica se je drgnila z nogo po licu, kot bi se umivala.

Stara opica je zagodrnjala in preden se je Tinček zavedel, kaj se godi, je skočila na srednjo prečko in pograbila Tinčkov klobuk. Odnosla ga je na najvišjo prečko pod strop in se zadovoljno hahljala. Otroci so se glasno zasmeli, Tinček pa je zavpil: „Joj, moj klobuk!“

Učitelj je dejal: „Tinček, kar sprijazni se s tem, da klobuka ne boš dobil več nazaj!“

Tedaj je opica s klobuka že odtrgala zelen okrogel trak in ga spustila na dno kletke. Otroci so se nekaj časa smejali, potem pa opico s klobukom tiho opazovali. Ta je trgala klobuk na drobne kose in jih metala na tla. Tam so se male opice teple za vsak kos in se smešno premetavale. Tinčku so pridrlle solze na oči. Bal se je, kaj bo doma... Ko je padel na tla kletke zadnji kos klobuka, je bilo zabave konec.

Tinček je na glas zajokal. K njemu je pristopil učitelj in dejal: „Tinček, nič ne jokaj, po predstavi ti bomo kupili nov klobuk. Kaj ne, otroci, vsak bo dal nekaj denarja, pa bo imel Tinček nov klobuk.“

„Seveda, seveda!“ so zavreščali otroci in šli k predstavi. Ko so si ogledali cirkuško predstavo, so krenili z učiteljem v mestno središče in so kupili malemu Tinčku nov klobuk. Tako je dobil Tinček nov klobuk.

Doma je oče takoj opazil Tinčev nov klobuk. Tinček je moral povedati, kako je bilo, čeprav je spočetka sklenil dogodek zamolčati, ker se je bal, da bo kaznovan. Le oče je pripomnil: „To pa vem, da si boš dobro zapomnil kdaj si bil v cirkusu...!“

Tinček se je odrezal: „Seveda, saj me bo na to vedno spominjal tale klobuk.“ Vsi domači so se Tinčkovemu odgovoru nasmejali.

Vera Albreht:

Dvogovor

- Bož, mama, zmerom z mano ti! —
- Ko zraste piček, odleti. —
- Kdo mu pokaže, kod in kam! —
- Iz gnezda najde pot si sam. —
- Ko pa je toliko poti! —
- So, sinko, so! Na vse strani. —
- Kako bom našel pravo pot! —
- Veš, sinko, Človek je povsod. —
- A če bom sam in bo tema! —
- Prisluhnil glasu boš srca! —

Boj med bogovi

Grška narodna

Ko so v davnih časih Grki zgradili svojo prestolnico, niso vedeli, kako bi prestolnico imenovali. Pozejdon, bog morja, je menil, da bi jo imenovali z njegovim imenom. Ker stoji prestolnica ob morju, bo prav gotovo pošiljala na morje velike in manjše ladje, ki jih bo moral on voditi po morskih poteh. Toda boginja modrosti Atena je dejala, da bi morala ta čast pripadati njej, kajti ona je najpametnejša in bo lahko najumnejše vodila novo mesto.

Tako se je vnel med Pozejdom in Ateno spor, ki se je nadaljeval vse dotlej, dokler ostalim bogovom ni bilo dovolj in so sklicali sestanek.

„Dovolj nam je vajinih prerekanj,“ so dejali Ateni in Pozejdonu. „Sklenili smo, da vama bomo dali priložnost, da bosta pokazala, kaj lahko storita za novo mesto. Mesto bomo potem imenovali po tistem, ki bo lahko prebivalcem mesta podaril najkoristnejši in najboljši dar.“

„Potem se bo mesto zagotovo imenovalo po meni,“ je vzkliknil Pozejdon, „kajti ni ga koristnejšega darila od tistega, ki ga morem jaz podariti mestu.“

In zabodel je z vso silo kopje v zemljo. Na kraju, kjer se je kopje zapičilo v zemljo, je nastala razpoka in iz nje je skočil krasen konj, črn kot oglje.

Zdaj je bila vrsta na Ateni, da pokaže kaj zmora. Tudi ona je zabodla kopje v zemljo in na tistem mestu se je pokazalo lepo, temno zeleno steblo oljke in na njem polno oliv.

Bogovi so ogledovali zdaj prvo, zdaj drugo, darilo. Konj je bil zelo lep in koristen za vojščake. Toda Grki so le bolj ljubili mir, in je bila oljka, ki je bila njihov simbol miru in plodnosti, le lepše darilo prebivalcem novega mesta.

In tako so prestolnico Grške dežele imenovali z imenom Atene.

verovali; prvemu udarcu, ki ga je Hitler zadel Rusiji nepričakovano, bo sledil drugi, in ta bo, kot smo bili prepričani, ruski. Rdeča armada bo pomandrala hitlerjevsko vojsko.

Brez odlašanja in z največjo previdnostjo smo začeli s podtalno organizacijo. Komunistična stranka je prevzela vodstvo. Najprej sestanki, na katerih smo pretresali položaj potem smo začeli zbirati denar za ilegalni tisk, orožje in pridobivati somišljenike. Meni so poverili Jugoslovane, to se pravi Slovence, ker od ostalih Jugoslovancev je bilo v Mensu in okolici le kakih pet ali šest družin.

„Marko!“ me je Marta tiho poklicala neke noči.

„Marta?“

„Si pozabil name?“

Njena topla roka mi je obležala na prsih.

„Kako bi mogel pozabiti nate?“

„Nič te ni k meni?“

„Ne vidiš, kaj se dogaja okoli nas, ne vidiš, da gre za življenje in smrt?“

„Vidim. Toda jaz te nimam nič manj rada, nič manj si ne želim tvojih besed in božanj. Mogoče še bolj.“

Stisnil sem se k njej.

„Ne morem si zapirati oči pred tem, kar se dogaja v svetu.“

„Tudi jaz ne,“ je dejala Marta, „zato se

mi zdi vsak dan, ki ga preživim skupaj, kot nagrada. Zakaj je ne bi sprejela? Zakaj, Marko?“

Toda še ko sem jo ljubil, so mi šle mimo oči grozljive slike: kako Nemci nezadržano drve v Rusijo, kako zapirajo francoske rodoljube in komuniste, kako jih gonijo v taborišča; mislil sem na to, kaj moram storiti naslednji dan, s kom govoriti, koga pridobiti; tehtal sem, ali je ta in ta, ki hodi na sestanke, zares zanesljiv; in čutil sem, da se tudi Marta ne predaja ljubezni ko prejšnje čase. Ali me ni ves čas molče, z vsem telesom rotila, naj se pazim, naj opustim ilegalno delo? Marko, ne smem te izgubiti. Tudi Jurček te ne sme in ne Dadelon. Prej sem se zate bala samo tedaj, ko si bil spodaj pod zemljo, zdaj se bojim še bolj, ko si zunaj, ko si na sestankih, na ulici, doma. Vendar ne maram, da bi vedel, da bi čutil, kako sem zaskrbljena. Toda pustiva to, zdaj sem samo tvoja, nič ne misli na drugo! Tudi jaz ne mislim!

Pa sva oba mislila na vse drugo, le nase in ne na najino ljubezen.

To, česar sem se zavestno in podzvestno bal, kar so me v Köflachu spustili v jamo, to, česar se je mati bala, kar se je oče tistega jutra pognal dol po sadovnjaku v Podlog, in česar se boje vse matere, vse žene in vsi tisti, ki imajo svojce pod zemljo, to, kar visi nad vsakim rudarjem, kar plaši

v sanjah že rudarskega otroka, to se je torej zgodilo tudi meni: zasulo me je.

Zahrumelo je, me vrglo na tla, v usta in oči pa mi puhnilo prahu, da nekaj trenutkov nisem nič videl. Ko sem spet dvignil glavo in si s črnimi dlanmi otrli oči, sem videl v pramenu električne svetilke, ki se mi je snela s čelade, da je pot iz rova zaprta: podporniki so bili razčesnjeni kot vžigalice, med njimi so ležali kupi premoga in kamnja. Čeprav sem videl, kaj se je zgodilo, sem stegnil roke, kakor da se moram do kraja prepričati. Počilo je nekje in naglo sem se umaknil. Pravi čas, kajti zlomilo se je še nekaj podpornikov in prav na tisto mesto, kjer sem ležal, se je zrušilo več ton premoga in kremenjaka. Kot preplašena zverinica, ki se umakne pred preganjalcem v kak kot, sem se potegnil v čelo odkopa in napeto prisluhnil. Sprva nič, potem je zahrumelo nekje zgoraj. Vedel sem: praznina se je napolnila. V podpornikih, polomljenih in še celih, je vsak čas zaskripalo. To so bili hudičevi trenutki. Zdaj, zdaj se bo do prelomili in... Toda zdržali so. Nazadnje je vse utihnilo in zavladovala je tišina. Ves odrevenel sem se tiščal k steni, v katero sem še malo prej vrtal, in boljšal predse. Prostor, ki mi je ostal, je bil nekoliko daljši in širši, kot so bili grobovi, ki jih je kopal Amon in pred njim njegov oče. Najprej sem začutil v roki svetilko, ki sem jo podzavestno zgrabil, ko je prasknilo v pod-

Kje ste, Lamužovi?

69

Anton Ingolič

Napovedali smo stavko; če že moramo delati, naj nam dajo jesti!

Bilo je nezaslišano: pod Nemci stavkal Bedaki, polovili vas bodo in odpeljali v taborišče, ali vsakega desetega ustrelili! Bolje, kot da lačni in žejni kupljemo premog za nemško vojno industrijo! Grozili so nam, tudi zaprli so nekaj tovarišev, a nič ni pomagalo. Ko so vsaj deloma pristali na naše zahteve, smo se šele spustili v jamo.

„Pa ste res hudiči!“ so nas občudovali ostali delavci in meščani.

„Smo in še bomo!“

„Kdaj?“

„Ko bo prišel čas!“

„General de Gaulle je že začel.“

„Začeli bodo tudi drugi. Ne iz Anglije, od tu je treba začeti.“

Toda šele 22. junija se nam je zjasnilo, šele tedaj smo vedeli, kje smo in kaj je treba storiti. Strašen je bil udarec, toda prišlo je tudi olajšanje. Sovjetska zveza je imela dovolj časa, da se je pripravila, smo

Zajtrk ali večerja?

O slabo razpoloženem in razdražljivem človeku lahko

po pravici rečemo, da je slabo zajtrkoval

Sobarica v londonskem hotelu me je prebudila točno ob naročeni uri, piše v švicarskem tedniku Weltwoche dr. E. Weiser, znani švicarski strokovnjak za prehrano. Istočasno mi je prinesla v sobo skodelico čaja z mlekom in nekaj koščkov biskvita, čeprav tega nisem naročil. Bil sem razočaran. To naj bi bil zajtrk? Z žalostjo v srcu sem pomislil na vročo kavo in sveže pecivo, s čimer sem še večeraj v Parizu pričel svoj dan. Toda ko sem čez pol ure stopil v jedilnico, sem spoznal, da bi naj bilo to, kar mi je prinesla sobarica v sobo, le nekaj uvod v zajtrk. Pravi zajtrk se je šele pričel...

Angleški zajtrk se prične običajno s sadnim sokom; njemu sledijo ovseni kosmiči v toplem mleku; nato po izbiri šunka ali slanina z jajcem, topli klobasa z gobami ali dušena polenovka; nato masleni kruhki, marmelada in seveda zopet čaj z mlekom. In vse to ob osmih zjutraj!

Obiskal sem nekega znanega londonskega zdravnika — prav tako strokovnjaka za prehrano. Vzela sva svinčnik in primerjala oba zajtrka — pariškega in londonskega. Izkazalo se je, da pariški zajtrk dejansko ni bil nič drugega kakor majhen prigrizek, ki ne more človeka niti nasiti niti nahraniti. Nasprotno pa vsebuje angleški zajtrk obilo bistvenih hranil, ki jih potrebuje človeško telo v teku dneva: ne le ogljikove hidrate in masti, temveč predvsem tudi beljakovine, vitamine in mineralne snovi. To je torej že kar pravi

dnevni obrok, ki oskrbi telo za dopoldansko delo s potrebno količino „goriva“.

Kljub obilnemu zajtrku vitki!

Angleški zajtrk se torej bistveno razlikuje od zajtrka, ki je v navadi pri nas na kontinentu. Prva skodelica čaja ima nalogo, da pomaga organizmu pri „prebujanju“. Sadni sok kot uvod v pravi zajtrk ima nalogo, da prisili želodec in črevesje k večjemu izločanju prebavnih sokov, s čimer vzbuja pri človeku tek.

Kako pa to — se bodo mnogi vprašali — da so Angleži kljub takšnemu obilnemu zajtrku tako vitki, da ne rečemo suhi?

Odgovor na to vprašanje se glasi: Prav enostavno zato, ker se Anglež odpoveduje obilnim večerjam. Povprečni Anglež — in to velja tudi za delavca — se za kosilo normalno naje, ob petih popoldne spije navadno svoj čaj in prigrizne k njemu kakšen maslen kruhek ali sladko pecivo ali sir. In zvečer tik pred spanjem zaužije Anglež le še majhen prigrizek — navadno sadje ali biskvit s toplo ali hladno pijačo.

Zdaj bomo lažje razumeli dietetično korist, ki jo imajo Angleži od svojega zajtrka. Za nas kontinentalce, ki želimo ohraniti svojo „linijo“, je predvsem važno, da izbiramo med obilnim zajtrkom in obilno večerjo. Naša običajna večerja obremenjuje telo z obilno hrano prav v času, ko človek ne potrebuje več toliko energije in se v nočnem mirovanju na-

bira odvečna maščoba na telesu. Zato pa mora slabo hranjeno telo opravljati vse dopoldne naporno delo. Zdi se, da je angleški način prehrane mnogo racionalnejši od našega: večerja človeka ne nasiti in ne obremenjuje telesa ponoči, zato pa nudi zajtrk dovolj energije za dopoldansko delo. In človeško telo lahko to energijo koristno uporabi. To ne koristi le delovni sposobnosti, temveč tudi „liniji“!

Ameriške izkušnje

In res so si vodilni strokovnjaki za prehrano že edini, da bi morali pričeti dan s krepkejšim zajtrkom. Ali pa moramo res navsezgodaj spraviti vase vse to, kar spravijo Angleži?

Strokovnjaki ameriškega kmetijskega ministrstva so preizkusili na 200 prostovoljnih osem različnih zajtrkov. Kot merilo delovne sposobnosti jim je služila količina groznega sladkorja, ki so jo merili v telesu vsake od osmih preizkusnih oseb. Merjenje groznega sladkorja je dalo pri različnih zajtrkih naslednje rezultate:

● Po črni kavi „brez vsega“ je sladkor v krvi takoj padel. Preizkušene osebe so postale v teku dopoldneva vedno bolj lažne, nervozne in razdražljive; nekatere so dobile močan glavobol. Sposobnost za mišljenje in razsojanje kakor tudi naglica reakcije so bile znatno zmanjšane.

● Nekoliko bolje, vendar ne mnogo, je bilo po mlečni kavi s kruhom. Količina krvnega sladkorja se je sicer naglo dvignila, toda prav tako naglo je zopet padla.

● Če so temu zajtrku dodali sadni sok, šunko oziroma slanino in marmelado, se je pojavila utrujenost mnogo pozneje. Kljub temu pa je dobro uro po takem zajtrku količina groznega sladkorja v krvi padla na raven pred zajtrkom.

● Končno so našli sredstvo, ki omogoča, da ohrani človeško telo svojo delovno spo-

Drobni nasveti

Nove volnene preproge prvih šest mesecev ni potrebno čistiti s sesalcem za prah ali jih izlepati. Dovolj je, če jih vsak dan pokračimo z mehko krtačo.

Če želimo zdrobiti sol, dajmo kepe soli v pekač in dobro segrejmo. Nato jih položimo na desko in zdrobimo z lesenim kladivom.

Če pričnejo usnjeni predmeti plesniti, napravimo mešanico iz enega dela kafe in devetih delov terpentinskega olja z njo namažemo usnje čevljev, rokavic in drugih usnjenih predmetov. Preden usnje namažemo, očistimo plesnobo s krpo, ki smo jo namočili v kis. Mešanica terpentina in kafe prežene tudi miši, ki se pogosto lotijo tudi usnjenih predmetov.

Seveda je za večino ljudi nemogoče, da bi tako revolucionarno spremenili svoje življenjske navade, za mnoge pa bi tak način prehrane pomenil prehudo obremenitev hišnega proračuna, kljub temu, da bi na ta način mnogo manj večerjali. Vendar lahko naši ljudje po okusu izpustijo velik del „angleškega“ zajtrka, le enega ne smejo opustiti: tako imenovane „beljakovinske zavore“ oziroma namočenih zanj. Vsekakor pa lahko poizkusimo.

Omenimo naj še, da je ta teoretična ugotovitev prehranskih strokovnjakov doživela svojo praktično potrditev: Na letališču Randolph v Teksasu so uvedli za pilote novi sistem prehrane. In uspeh ni izostal: število nesreč „iz nepoizvedenih razlogov“ se je zmanjšalo na najnižjo možno mero.

Delovne sposobnosti, samoobvladovanja in sposobnosti naglega reagiranja pa ne potrebu-

Nekaj o škiljenju

Škiljenje je navadno prirojeno, vzroki so lahko različni, bodisi da gre za visoko kratkovidnost ali daljnovidnost, ali pa, kar je najpogostejše za ohromelost očesnih mišic. Škil-

jenje ni samo lepotna napaka, temveč pomeni tudi nevarnost, da bi škileče oko postalo sčasoma tudi slabovidno, ker prizadete osebe navadno uporabljajo le zdravo za tem, da slabotnejše očesne mišice prisilimo, da zopet v celoti začno opravljati oko, da s tem preprečijo nastopanje dvojnih slik, ki jih povzroča škiljenje.

Sodobni način zdravljenja teži predvsem svoje delo. Na vsak način poskušamo vzpostaviti ravnotežje v delu vseh očesnih mišic. To dosežemo s posebnimi vajami, z zastiranjem oziroma zakrivanjem zdravega očesa za nekaj ur ali tudi več dnevno. Na ta način prisilimo škileče oko, četudi le pasivno, da začne delati. Uspeh takega ravnanja je skoraj brez izjeme vedno uspešen, če le začnemo škilavost zdraviti dovolj zgodaj.

Nekoliko bolj komplicirano je zdravljenje, če gre za škiljenje obeh oči. Kadar je operacija potrebna pri majhnih otrocih, ne odlašajmo z njo, ker tako popravimo oko in ohranimo vid. Škilavosti namreč ne smemo zanemariti, ker utegne biti vid škilečega očesa trajno ogrožen. Operacija je mogoča sicer tudi v poznejših letih, navadno se čaka z njo pri otrocih do dobe pred vslopom v šolo. Za popravo škiljenja se uporabljajo tudi posebna očala.

mene. Toda komaj sem se premaknil, se je podpora tik pred menoj s silnim trščem zrušila, mene pa potisnilo ob tla. Nikola je gotovo rešen, tudi Peter, če je bil dovolj uren; če ni bil, se je zrušilo naravnost nanj.

Naglo in previdno sem grebel pod polomljenimi podporniki. Prah se je nekoliko polegel, toda zrak je bil bolj in bolj zatohel, kar me pa ni oviralo pri delu. Nisem še zlezal do pasu v luknjo, ki sem jo izkopal, ko je speh hresnilo nad menoj. Naglo sem se potegnil nazaj. Eden od podpornikov se je zlomil in zasulo je pol luknje. Že drugič bi me bilo dobilo. Stisnil sem se k steni. Šele čez dolgo sem osvetlil ruševine. Spoznal sem, da bi razrahljal trdnost vse križem zasajenih zlomljenih in celih podpornikov, kjer koli bi začel z odkopavanjem. Nič drugega mi torej ne pomaga, kot počakati, da me odkopljejo tovariši.

Šele ob tem spoznanju sem postal nestrpen. Če tovariši takoj ne začno z delom, mi bo zmanjkalo zraka. Zavlekel sem se k cevi za stisnjeni zrak in odvil sveder. Iz cevi je le slabotno puhnilo. Je prelomljena? Pograbil sem kramp in začel tolči ob cev. Čez čas sem prenehal in prislulnil. Nikakega odziva. Speh sem začel udarjati; naglo, nestrno.

Marta, Marta!

Kako da sem se šele zdaj spomnil nanjo? Marta ne sme izvedeti za nesrečo, preden

Domača lekarna

V vsak dom sodi domača lekarna. Kako je potrebna, spoznamo takrat, ko se pripeti kakšna nesreča in bi morali hitro nuditi prvo pomoč, dokler ne pride zdravnik.

V domači lekarni naj bi imeli vedno pripravljeno: termometer za merjenje vročine, irigator, razne praške in tablete za pomirjenje bolečin in živcev, živalsko oglje, kamilice, žajbelj, odvajalna sredstva kot ricinovo olje, grenko sol ali različne čaje (janež, kumna, sivka, aloa). Tudi povoji so nepogrešljivi za obvezovanje ran, če smo se urezali z nožem, čepinjami itd. Manjkati ne sme vazeline, salicilnega špirta, kafe, raznih tinktur.

Omarico s polčkami obesimo na zid v kot, da nam ne bo jemala prostora in bo vseeno vedno pri roki.

sobnost vse dopoldne do kosila in da se človek ves ta čas dobro počuti: temu zajtrku je treba dodati čašo mleka. Kdor pa mleka ne prenese, naj zaužije namesto tega dve jajci, rezino mesa ali malo sira.

Čaša mleka — „beljakovinska zavora“

Po mnenju ameriških strokovnjakov mleko zavira proces prebave in zato ohranja občutek sitosti mnogo dalje kot vsa druga omenjena živila. Brez te „beljakovinske zavora“ ne bi zadostoval še tako obilen zajtrk.

nisem zunaj. Ste slišali tovariši, Marti Lamut v Rue de Balzac, prišličje desno, ne smete povedati, kaj se je zgodilo! Naj gre kdo k njej in ji reče, da sem šel v gostilno, da sedim s prijatelji, da imamo zaupen razgovor, samo tega ji ne povejte, da sem zasut skoraj tisoč metrov pod zemljo! Halo, slišite!

Tok, tok, tok!

Prislulnil sem. Še vedno nič. Položil sem uho na cev. Nič, prav nič.

Tok, tok, tok!

Snoči prvič nisem spal doma. Pravzaprav sploh nisem spal. Ne iz strahu, pač pa zato, ker nisem več navajen spati drugod kot doma, na svoji postelji, ob Marti. Ne bi bil šel z doma, pa me je Marta prosila, rotila. „Marko, pojdi, prosim te! Če so devet vaših odpeljali, lahko pridejo še po tebe. Nič ne vem, kaj imaš s fistlimi, ki so jih odpeljali, nič mi nisi povedal, tudi za sestanke ne vem, vem pa, da si v nevarnosti, ne laži, da nisi. Izdajalca imate med seboj, po vrsti izdaja, kdo ve, če ni izdal še tebe. Pojdi k ljudem, kjer te ne bodo iskali! Če bodo prišli pote, bom rekla, da si v krčmi, da sploh hodiš po krčmah, samo povej, kam boš šel, da ti sporočim, če so bili tul. Če te bodo iskali, ne pridi domov, pojdi v Nieux, tam imaš znanca, ali v Pariz! Potrpela bom, zame se ne boj, samo pojdi,

jemo le za krmilom letala, temveč tudi pri svojem vsakdanjem poklicnem delu. Morda je mnogo obratnih neizidov in neuspehov v službi povzročil prav naš pomanjkljivi zajtrk. Pa tudi za marsikatero slabo oceno v šoli, pozabljenost v avtobusu, prismojeno kosilo ali razbito posodo in razburjen prepir s sosedi je marsikdaj kriv naš pomanjkljivi zajtrk. O slabo razpoloženem in razdražljivem človeku lahko torej s pravico rečemo: „Ta je pa danes slabo zajtrkoval...“

Tok, tok, tok!

Tovariši, kje ste, tovariši? Še vedno niste začeli? Ali res ne veste, kako je z Marto, z mojo ženo? Nisva hotela otroka, pa se je zgodilo. Ljubezen je močnejša kot vsi nasveti, ki mi jih je dala sestra Filomena, in kot vse, kar se dogaja zunaj najinega stanovanja. Ko so na naši gredi vrtnice najlepše cvetele, me je vprašala: „Marko, ali veš kaj je novega?“ „So se zavezniki spet kje izkrkali?“ sem vzkliknil presenečen, saj tiste poletne mesece smo po neuspelem izkrcanju zaveznikov v Saint-Nazairu govorili samo o drugi fronti, o ponovnem izkrcanju, ki bo uspelo. „Ti misliš samo na vojsko.“

(Nadaljevanje sledi)

pornikih. Stisnil sem jo, kot da je roka do brega človeka. Torej le nisem sam. Luč bom imel, pri svetlem bom čakal, počakal, da me tovariši odkopljejo. Niti malo nisem podvomil, da tovariši ne bi kmalu prišli do mene. Osvetlil sem ruševine. Podporniki bodo zdržali; kar je bilo slabo, se je porušilo. Toda kako bo z zrakom? me je prešinilo. Kje je cev za stisnjeni zrak? Tule, s svedrom vred. Kaj mi hoče sveder? Toda cev mi lahko dovaja zrak. Samo če je ni prelomilo? Morda ruševin ni mnogo. Odstranijo bo treba nekaj desetnih vagončkov premoga in kamnja in vhod v glavni rov bo spet prost.

Pregledal sem baterijo, ki sem jo imel za pasom, si svetilko zasadi nazaj na čelado, vzela v roke Petrov kramp in začel z odkopavanjem. Res, nič kaj prijeten položaj. Drugače bi bilo, da se ni Peter tako trapašto zamislil v svoje delo. No, morda sploh ni mislil na delo. Na vsak način ni ne videl in ne slišal, kaj se dogaja okoli njega. Tega rudar ne sme nikoli, čeprav, kot Peter, preživlja medene tedne.

„Peter!“ sem zaklical in se potegnil za Nikolom, ko sem zaslišal sumljivo hrečanje, Peter pa je še kar dalje sekal v premog. „Peter, ne slišiš?“ sem kriknil in se ustavil. Šele tedaj je odvrnil kramp, usta in oči pa široko odprl. Njegov preplašeni pogled me je zadržal, da sem počakal, toliko počakal, da se je Peter spazil mimo

1933—1939

EVROPA PRED VIHARJEM

II. Razmajani mejniki

Hitler ga je sprejel v Bad Godesbergu. Britanski premier je poročal Hitlerju o svojih naporih, da bi rešil mir. Njegov načrt je predvideval, da bi bilo treba področja z nemško večino takoj odstopiti Nemčiji, dokončno mejo naj bi pa potegnili trojna komisija, v kateri bi bil en Nemec, en Čeh in en nevtralec. Ker pa bi Češkoslovaška s tem izgubila svoje obmejne utrdbe, bi naj velesile skupno z Nemčijo garantirale nedotakljivost novih meja.

„Sicer pa garancija ne pomeni, da bi bile meje Češkoslovaške, kakršne bodo določene zdaj, za večne čase nepremakljive. Kljub tej garanciji bo mogoče te meje brez uporabe sile s pogodbo spremeniti.“ S temi besedami je zaključil Chamberlain svoja izvajanja, trdno prepričan, da je storil vse, kar je v njegovi moči, da zadovolji nemških zahtevam.

Hitler se je zahvalil in hladno odgovoril: „Žal mi je, gospod Chamberlain, toda zdaj na te reči ne morem več pristati.“

„Chamberlain se je sunkovito vzravnaval v svojem stolu,“ je pisal Hitlerjev tolmač Schmidt v svojih spominih. „Od jeze zaradi odbitja in nepriznavanja njegovih naporov mu je stopila kri v obraz. Ugotovil sem, da se znajo njegove dobrodušne rjave oči tudi jezo zablistati. Chamberlain je bil zelo presenečen in ogorčen. Dejal je, da ne razume, kako more Hitler zdaj izjaviti, da ne pristane več na to rešitev, ko pa so vendar njegove zahteve, ki jih je stavil v Berchtesgaden, izpolnjene; in to ga je stalo mnogo naporov.“

„Zadnja ozemeljska zahteva...“

Hitler je odgovoril, da sta mu pred nekaj dnevi predstavnika Poljske in Madžarske izjavila, da imata tudi ti dve državi ozemeljske zahteve do Češkoslovaške. Potem je prešel zopet na „kritični položaj“ v Sudetih, ki ga je treba „tako ali drugače“ čimprej rešiti. „Poudariti moram, da mora biti ta problem rešen najpozneje do 1. oktobra.“

Chamberlain ni skrival svojega razočaranja. Poudaril je, da je spravil na kocko vso politično kariero, samo da je lahko izpolnil Hitlerjeve zahteve.

Toda Hitler je ostal neomajen. V teku razgovora se je vedno bolj razburjal. Pri svojih napadih na Beneša in Češkoslovaško ni izbral besed. Chamberlain je molčal in se umikal sam vase.

„Zatiranje sudetskih Nemcev in teror, ki ga izvaja Beneš, ne trpita nobenega odlašanja več,“ je kričal Hitler s hripavim glasom in grgrajočim r-i. Nato je podrobno opisal

Chamberlainu svoj načrt za rešitev češkoslovaškega vprašanja, ki je pomenil brezpogojno kapitulacijo te dežele.

„Ostala Češka potem Nemčije ne zanima več,“ je dostavil na koncu.

Chamberlain je odgovoril, da nima pooblastil za pogajanja. Pripomnil je, da lahko samo v Angliji poroča, da je bil njegov predlog odbit in da je Hitler postavil nov predlog.

Pogajanja so običajala. Naslednjega dne je prišlo do enega najbolj dramatičnih sestankov zaradi sudetske krize. Hitler je izročil Chamberlainu spomenico, v kateri zahteva takojšen umik na ozemlje, ki je bilo na priloženem zemljevidu točno označeno. Izpraznjen ozemlja naj bi se pričela 26. septembra in bi se končala do 28. septembra.

„To je vendar ultimat!“ je vzkliknil Chamberlain osupljeno.

„Diktat!“ je pristavil britanski veleposlanik Henderson.

Chamberlain je pripomnil, da je popolnoma nemogoče, da bi prenesel takšen ultimat češkoslovaški vladi.

Hitlerja je reakcija Angležev očividno zmedla. Prišel je menicati. „Saj piše na dokumentu, da gre za spomenico in ne za ultimat,“ se je izgovarjal kakor šolarček.

Tedaj so se odprla vrata. Vstopil je eden od Hitlerjevih pribočnikov in izročil firerju listek. Na listku je pisalo:

„Pravkar je Beneš objavil po radiu mobilizacijo češkoslovaške vojske!“

V konferenčni dvorani je zavladala smrtna tišina.

Prvi je spregovoril Hitler, ki je izjavil, da je s češkoslovaško mobilizacijo onemogočeno vsako nadaljnje pogajanje. Chamberlain je ugovarjal in tedaj se je pričel prepir o tem, ali je ta mobilizacija samo varnostni ukrep proti poldrugemu milijonu do zob oboroženih nemških vojakov ali, kot je trdil Hitler, grožnja z napadom.

Ko je končno Hitler izjavil pripravljenost, da ne bo tako dolgo vkorakal v Češkoslovaško, dokler trajajo pogajanja, je izrazil Chamberlain svojo pripravljenost, da izroči „spomenico“ češkoslovaški vladi. Vendar je ugovarjal zaradi prekratkih rokov. Hitler je popustil in določil 1. oktober kot zadnji rok za umik češkoslovaških čet za črto, ki jo je označil na priloženem zemljevidu.

Ob dveh zjutraj se je Chamberlain v nekoliko bolj prijateljskem vzdušju poslovil od Hitlerja in mu pri slovesu dejal, da mu zaupa. Hitler se mu je zahvalil in pristavil: „Češki problem je, kot sem že večkrat izjavil, zadnja ozemeljska zahteva, ki jo še imamo v Evropi.“

S prisrčnim „na svidenje!“ se je Chamberlain poslovil.

Na robu vojne

25. septembra 1938. Češkoslovaški poslanik v Londonu izroči angleški vladi odgovor svoje vlade na Hitlerjevo „spomenico“:

„Moja vlada je presenečena nad vsebino spomenice. Predlogi gredo mnogo dalje od tega, kar smo sprejeli v tako imenovanem anglo-francoskem načrtu. Torej naj bi prepustili Nemčiji svoje skrbno zgrajene obrambne naprave in naj bi spustili nemško vojsko globoko v deželo, še preden bi utegnili deželo na novi podlagi organizirati in pripraviti vse potrebno za njeno obrambo. Moja vlada želi slavnostno izjaviti, da so zahteve gospoda Hitlerja v svoji sedanjí obliki za mojo vlado absolutno in brezpogojno nesprejemljive.“

26. septembra 1938. Delna mobilizacija v Franciji, mobilizacija britanske mornarice. Roosevelt pošlje Hitlerju brzojavko, v kateri apelira, naj svojih naporov za mirno rešitev ne prekine. V vseh evropskih državah zavladala preplah.

Popoldne je obiskal Hitlerja Chamberlainov poseben odposlanec Horace Wilson in mu sporočil vsebino odgovora češkoslovaške vlade.

Hitler je planil pokonci: „Saj sploh nima nobenega pomena, da bi se kakor koli dalje pogajali!“

Planil je proti vratom in hotel v skrajni nevljudnosti pustiti tujega diplomata samega v svoji sobi. Toda pri vratih je le uvidel, da je njegovo obnašanje preveč nevljudno. Kot trmast deček se je vrnil na svoje mesto in poslušal Wilsonova izvajanja do konca. Chamberlain je predlagal neposredna nemško-češka pogajanja.

Hitler je ponovno planil pokonci in pričel

divje psovati Češkoslovaško in Beneša. Na koncu je vzkliknil:

„Češka vlada ima samo dve možnosti: da sprejme nemški predlog ali pa da ga odbije. V zadnjem primeru bom Češkoslovaško razbil!“

„Če je tako,“ je odgovoril Wilson in se vzravnaval, „moram izpolniti nalogo, ki mi jo je dal britanski ministrski predsednik. Prosim vas, gospod rajhskancler, da vzamete na znanje naslednje: če bi se Francija pri izpolnjevanju svojih pogodbenih obveznosti zapletla z Nemčijo v sovražnost, bo imelo Združeno kraljestvo za svojo dolžnost, da Francijo podpre.“

Hitler je vzrojil:

„Če hočeta Anglija in Francija udariti, naj to kar storita! Meni je popolnoma vseeno. Pripravljen sem na vsak primer! Torej se bomo pač znašli prihodnji teden v vojni!“

Zvečer je imel Hitler v berlinski športni palači svoj znani govor, v katerem je ob navdušenem odobravanju svojih privrženecv kričal:

„Odločeni smo! Gospod Beneš naj zdaj izbira! Mir ali vojno! Nemško ponudbo bo ali sprejel in končno dal Nemcem svobodo ali pa si bomo to svobodo sami vzeli!“

In dalje:

„Gospodu Chamberlainu sem zagotovil, da nemško ljudstvo ne želi drugega kot mir. Nadalje sem mu zagotovil in tukaj ponavljam, da za Nemčijo — ko bo ta problem rešen — v Evropi ne bo nobenega ozemeljskega problema več! Nadalje sem mu zagotovil, da nadalje ne bom več zainteresiran na češki

državi. In to tudi garantiram. Nočemo nobenih Čehov!“

Nad Evropo leže sence vojne. Tudi Italija mobilizira. V predmestjih Prage kopljejo strelske järke, prebivalstvo je mirno. Jugoslavija in Romunija opozarjata Madžarsko pred nepremišljenim napadom na Češkoslovaško. Francija pospeši svojo mobilizacijo, Velika Britanija mobilizira svoje letalstvo. V Berlinu tulijo sirene med protiletalskimi vajami.

Preobrat v zadnji uri

28. septembra 1938. Ob dveh popoldne bo potekel rok, ki ga je bil postavil Hitler in nemška vojska bo vdrla preko češkoslovaške meje. Samo ena iskra upanja je še: Chamberlain je prosil Mussolinija, naj posreduje pri Hitlerju in prepreči vojno.

Ob enajstih je telefoniral Mussolini svojemu berlinskemu veleposlaniku Attolicu, naj stopi takoj k Hitlerju in naj mu sporoči njegove osebne nasvete, kaj nadaljuje pogajanja. Attolico je odhitel k Hitlerju. Zdaj je res vsaka minuta dragocena.

Hitler je bil prav tedaj na neki konferenci, ko so ga poklicali iz sobe. Attolico je pozabil na vse protokolarne predpise in že iz precejšnje razdalje zaklical po hodniku:

„Firer, moram vam sporočiti nujno ducejevo sporočilo!“

Mussolinijev predlog je napravil na Hitlerja precejšen vtis. Hitler se je zavedal, da se ne sme popolnoma izolirati.

„Povejte duceju,“ je odgovoril po kratkem premisleku, „da sprejemam njegov predlog.“

Rok, ki je čez kratke tri ure potekel, je podaljšal za štiriindvajset ur in obenem obljubil, da se bo z Mussolinijem še telefonično pogovoril.

Med kosilom je bilo čutiti splošno olajša-

nje. Popoldne je imel Hitler z Mussolinijem telefonični pogovor, v katerem sta se dogovorila, da bo Hitler naslednji dan povabil Chamberlaina, Daladiera in Mussolinija na sestanek v München.

Približno ob istem času je stal Chamberlain pred britanskim parlamentom. V rokah je držal osnutek govora, v katerem je hotel poslance in angleško ljudstvo obvestiti, da je vojna neizogibna, če bo Hitler napadel Češkoslovaško. Tedaj je izročil sekretar parlamenta Chamberlainu listek. Chamberlain ga je preletel in nato sporočil z močnim glasom:

„Pravkar sem sprejel sporočilo, da je nemški kancler povabil gospoda Daladiera, gospoda Mussolinija in mene v München na pogovor o sudetskem vprašanju. Mislim, da mi parlamentu ni treba sporočiti, kakšen bo moj odgovor.“

Nato je raztrgal pripravljeni osnutek svojega govora. V parlamentu je izbruhnil orkan navdušenja, ki se je kmalu prenesel na londonske ulice.

V Berlinu pa takšni izbruhi navdušenja niso zaželeni. Nemški tisk je prejel ob 19. uri navodilo, v katerem je rečeno med drugim:

„Poudarek naj bo na besedi „pogovor“, besedi „konferenca“ se je treba na vsak način izogniti. Glavna tema člankov naj ne bo münchenski razgovor, temveč teror na sudetskem ozemlju ali zadnji Goebbelsov govor. Ne smemo napraviti vtisa, da je napočil najgloblji mir. Naš tisk mora nuditi sliko, da stoji naše ljudstvo neomajno kot močan blok in zahteva svojo pravico. Za mehkuznost ne sme biti prostora.“

Kot močan blok? Povprečnemu Nemcu je bilo bolj do ohranitve miru kot pa do vojne zaradi Sudetov. Opozicije proti vsemočnemu nacističnemu sistemu sicer ni bilo, ker bi ne bila mogoča. Toda poznavalci razmer so zmajevali z glavami. V primeru napada na Češkoslovaško bi ostalo na zahodnih nemških mejah le pet do sedem divizij, medtem ko jih je imela sami francoska vojska okoli šestdeset. Toda med najboljšimi Hitlerjevimi sodelavci ni bilo nikogar, ki bi se drznil nastopiti proti firerjevi hazardni politiki.

Dragi münchenski mir

V dopoldanskih urah dne 29. septembra so prispeli britanski premier Chamberlain, francoski premier Daladier, italijanski duce Mussolini in Hitler v München. Navodilo, ki ga je sprejel nemški tisk, ni doseglo nobenega učinka. Ljudstvo je udeležence konference navdušeno pozdravilo; posebno viharo so pozdravljali Chamberlaina, ki je postal v zadnjem času popularen zaradi svojih prizadevanj za mir. Pozneje je lahko vsa Nemčija gledala to navdušenje v filmskem tedniku. Isti filmski tednik pa je posnel in predvajal še neki drug prizor. Pri najprimitivnejših divjakih veljajo pravila vljudnosti do starejših in do gostov; v Münchenu pa je posnela filmska kamera prizor, kako se je Hitler prvi vrgel v naslonjač, prekrižal noge in nato z iztegnjeno roko povabil svoje goste, naj se dežejo.

Rezultat münchenske konference je bil znan že pred njenim začetkom. Göring in drugi Hitlerjevi sodelavci so izdelali osnutek pogodbe, ki je vseboval podrobnosti o izpraznitvi in zasedbi sudetskega ozemlja. Hitler ga je pregledal in odobril.

Razgovori so trajali vse popoldne in okoli enajste ure zvečer je ležalo na mizi dokončno besedilo pogodbe v štirih jezikih pripravljeno za podpis. Obenem sta Chamberlain in Daladier podpisala dodatek k pogodbi, v katerem sta Anglija in Francija garantirali nove češkoslovaške meje. Hitler in Mussolini te garancije nista hotela podpisati, vendar sta svečano izjavila, „da bosta tudi Nemčija in Italija podpisali garancijo češkoslovaških meja, brž ko bo urejeno vprašanje poljske in madžarske manjšine.“

V nürnberškem zaporu je pripovedoval Göring o münchenskih razgovorih:

„Vse je bilo tako enostavno! Niti Chamberlain niti Daladier nista bila konec koncev zainteresirana, da bi karkoli tvegala za rešitev Češkoslovaške. Usoda češkoslovaške države je bila v treh urah zapečatená. Daladier sploh ni pozorno spremljal razgovora. Takole je sedel...“

Göring je iztegnil noge, se zleknil po svojem pogradu in zdolgočasno nagnil glavo na stran.

„Vse, kar je storil,“ je pripovedoval Göring dalje o Daladieru, „je bilo to, da je od časa do časa zamrmral svoje soglasje. Niti najmanjšega ugovora...“

Göring je tlesnil s prsti.

„Niti čivknil ni!“ je pristavil. „Zame je bilo zabavno, s kakšno lahkoto je Hitler vse

zasukal sebi v prid. Saj Anglež in Francoz nista zahtevala niti formalnega razgovora s Čehi — nič.“

Medtem ko so „veliki“ razpravljali o usodi Češkoslovaške, je čakala češkoslovaška delegacija v münchenskem hotelu Regina pod nadzorstvom gestapa na rezultat. Ob pol dveh ponoči so prepeljali Huberta Masaryka, sina ustanovitelja češkoslovaške države, in dva člana delegacije v Rjavo hišo. Tam so Čehi zatekli le še francosko in britansko delegacijo.

„Ozračje je bilo moreče,“ je pisal Masaryk v svojih spominih. „Francozom je bilo vidno neprijetno, Chamberlain pa je neprestano zehal. Precej brutalno so nam sporočili, da proti sodbi ni mogoče vložiti nobenega priziva. Poslovili smo se in odšli.“

Ko je izvedel češkoslovaški zunanji minister Krofta v Pragi rezultat münchenske konference, je resignirano dejal:

„Vsekakor nismo zadnji. Za nami bo podobna usoda doletela še druge.“

1. oktobra 1938 je vkorakala nemška vojska v Sudete. Beneš je odstopil in se preselil v Združene države. Tudi ministrski predsednik Hodža je odstopil. Čez Evropo se je razprostiral mučen, dušeč mir.

21. oktobra, tri tedne po vkorakanju nemške vojske v Sudete, sta podpisala Hitler in general Keitel strogo zaupno povelje, ki so ga prečitali pred nürnberškim sodiščem:

„Prihodnja naloga armade je priprava na vojno. Z ostankom Češkoslovaške je treba napraviti konec...“

Razsodišče na Dunaju

Komaj se je Češkoslovaška uklonila enemu udarcu, je prišel naslednji: Tudi Poljska je zahtevala svoj delež pri delitvi plena. Šlo je za tešinsko področje, ki ga je poljski zunanji minister Beck na Hitlerjevo ponudbo uradno zahteval.

19. septembra je Poljska mobilizirala svoje čete. Intervencija Francije in Sovjetske zveze je preprečila, da niso Poljaki takoj vkorakali v Češkoslovaško. Toda 30. septembra je stavil Beck češkoslovaški ultimat in zopet je morala Češkoslovaška odstopiti del svojega ozemlja. Tedaj je francoski zunanji minister Bonnet spregovoril preroške besede: „Jutri bo brez dvoma Poljska sama na vrsti.“

(Nadaljevanje sledi)

Die Kärntner Slowenen und das Jahr 1960

[Aus dem Kalender des Slowenischen Kulturverbandes. — Von Dr. Franz Zwitter]

Nach den Ankündigungen und Vorbereitungen zu schliessen, werden wir im heurigen Jahre 1960 eine Unzahl Veranstaltungen anlässlich des 40. Jahrestages des Plebiszites erleben. Die Landesregierung hat mit den Vorbereitungen und der Durchführung der Veranstaltungen den Kärntner Kulturverband und insbesondere Dr. Franz Koschier betraut, der zur Mitarbeit schon sämtliche sogenannten Heimatverbände eingeladen hat. Nach den Ankündigungen in deren Organ „Kärntner Landsmannschaft“ und im Radio haben wir bei diesen Veranstaltungen zumindest mit einer engstirnigen nationalistischen Denkweise, wenn nicht sogar mit einer offenen, gegen die Slowenen gerichteten Einstellung zu rechnen. Das wenigstens müssen wir aus den verschiedenen Ankündigungen und nicht zuletzt aus der Tatsache schliessen, dass noch niemand mit irgend einem Wörtchen erwähnt hat, dass auch auf die slowenische Volksgruppe, die über 1.300 Jahre Kärnten ihre Heimat nennt, Rücksicht und Bedacht genommen werden müsste.

Wir Kärntner Slowenen sind an solches Verhalten gewöhnt und zwar seit dem Jahre 1920, als die grossdeutschen Propagandisten nach dem Ausgang des Plebiszites meinten, dass sie nur noch eine Aufgabe hätten, möglichst bald das slowenische Volk in Kärnten zu liquidieren. „Wir Kärntner Deutschen haben nur noch ein Menschenalter Zeit, die Verführten zum Kärntnertum zurückzuführen, in der Lebensdauer einer Generation muss das Erziehungswerk vollendet sein. Haus, Schule und Kirche müssen sich am Heilungswerk beteiligen,“ erklärte unmittelbar nach dem Plebiszit am 25. November 1920 in der Kärntner Landesversammlung der damalige Landesverweser Dr. Arthur Lemisch und „es war mir stets eine unumstössliche Selbstverständlichkeit, den Abstimmungskampf nicht um den Anschluss an Österreich sondern um die grossdeutsche Zukunft zu führen. Die Stimmen für Österreich sollten die Anwartschaft auf die Heimkehr ins Reich wahren. Weil wir aber wegen der auf „alldeutsche Umrübe“ lauernden Interalliierten, vor allem der Franzosen, nicht in der Lage waren „Deutschland“ zu rufen, wir „Österreich“ nicht sagen wollten, so wurde unser Kampf eben „Kärnten“. Und wir sahen in Kärnten das alte Herzogtum des Reiches“, schrieb der Sieger in deutscher Nacht, der jetzige österreichische Generalkonsul a. D. Dr. Hans Steinacher.

Wir Kärntner Slowenen haben die Zeit von 1920 bis 1938 im ständigen Kampfe gegen den Druck und die Verweigerung der primitivsten Rechte verbracht und waren dann in der Zeit des Nazismus, als die gefeierten und anerkannten Sieger des Jahres 1920 sämtliche Masken fallen gelassen und über unserem Volke das Todesurteil ausgesprochen hatten, einem unerträglichen Terror unterworfen. Wir wollen hier nicht an das unbeschreibliche Weh, das unserem Volke während dieser Zeit zuteil wurde und an die Ströme Blutes, die unser Volk im Kampfe gegen die nazistischen Henker vergossen hat, erinnern. Der Prozess gegen den Hauptschuldigen dieses Leides Maier Kaibitsch hat den blutigen Weg unseres Volkes vor der ganzen Welt geoffenbart.

Man hätte erwartet, dass die zweite Republik an all dem nicht vorbei gehen wird. Alle Ankündigungen für das Jahr 1960 aber zeigen, dass die Worte Schumys auf dem Kranze für den verstorbenen Maier Kaibitsch „Treue übers Grab“ scheinbar allgemeine Geltung besitzen.

Wir Kärntner Slowenen verstehen, dass die 40. Wiederkehr des Plebiszites gefeiert wird, wir können jedoch auf keinen Fall verstehen, dass bei diesen Feiern Männer, die nachgewiesenermassen unbeschreibliches Weh über unsere Menschen gebracht haben, ihr Come back feiern. Auch können wir nicht verstehen, dass die schwere Zeit, die auch Österreich durchgemacht hat, allem Anschein nach ohne jedweden Eindruck an jenen Kreisen vorübergegangen ist, die heute am lauteften von der „Treue zur Heimat“ reden, auf die sie vor gar nicht langer Zeit noch öffentlich gespuckt haben.

Loyalität und Staatsliebe haben wir Kärntner Slowenen im Laufe der letzten 40 Jahre zweifellos gewissenhafter bekundet als viele Österreicher. Unter uns gab es zur Zeit der Existenz und der internationalen Anerkennung des Staates keine Verräter, wohl aber erhoben wir uns in der ärgsten Not der Heimat gegen ihre Unterdrücker. Wir bestreiten nicht, dass wir in der Zeit nach dem zweiten Weltkriege, als der Staat noch nicht selbständig und auch noch nicht unabhängig war, unser demokratisches Recht auf Vereinigung mit dem Volksganzen angemeldet haben. Dazu waren wir umso mehr berechtigt, als das Land in keiner Weise jene Versprechungen erfüllt hat, die der provisorische Landtag Kärntens am 28. September 1920 auf dem Zollfelde feierlich gelobt hat, noch auch die erste Republik jene Verpflichtungen erfüllt hat, die sie zum Schutze unseres Volkes im Vertrag von St. Germain übernommen hat.

Diese Tatsachen und vor allem unsere, im Kampfe gegen den deutschen Nazismus bekundete Treue zur Sache des Friedens und der Demokratie haben die Alliierten im Staatsvertrage vom 15. 5. 1955 anerkannt. Unser Land hat am 28. Jänner 1947 unserem Volke neuerdings feierlich alle Rechte versprochen und unser Staat hat sich im Staatsvertrag neuerlich verpflichtet, unserem Volke die volle Gleichberechtigung anzuerkennen und seine Eigenschaft und seine Rechte als Minderheit zu schützen.

Für uns Kärntner Slowenen ist das Jahr 1960 daher nicht nur das Jahr der 40. Wiederkehr des Plebiszites, sondern vielmehr auch das Jahr des 15. Jahrestages des Sieges über den deutschen Nazifaschismus und das Jahr der 5. Wiederkehr der Unterzeichnung des Österreichischen Staatsvertrages, durch den unser Staat wiederum seine Selbstständigkeit und Unabhängigkeit erreicht hat.

Deswegen ist unsere Einstellung zum Jubiläumsjahr 1960 von Grund auf eine andere. Uns geht es nämlich nicht nur um die Erinnerung an eine geschichtliche Tatsache, vielmehr geht es uns für folgende Fragen:

- In welchem Masse wurden im Laufe der letzten 40 Jahre die feierlich gegebenen Versprechungen und die international übernommenen Verpflichtungen zum Schutze unserer Volksgruppe erfüllt?
- Wieweit hat sich im Laufe der letzten 15 Jahre die in unserem Lande so überaus starke nazistische Einstellung zu Gunsten einer demokratischen Denkweise geändert?
- Wie wurden im Laufe der letzten 5 Jahre die Bestimmungen des Art. 7 des Staatsvertrages, die die Gleichberechtigung unseres Volkes auf Kärntner Boden garantieren, verwirklicht?

Es sind dies wesentliche Fragen und dürfen keinesfalls von den einzelnen Ereignissen losgelöst werden, denn ein Feiern jeglichen geschichtlichen Geschehens hat seinen Sinn nur in der Verbindung mit der geschichtlichen Entwicklung, wie und inwieweit dieses Geschehen auf die weitere Entwicklung einen Einfluss ausgeübt hat. Bei allen drei oben erwähnten Beispielen aber geht es um Ereignisse, die in erster Linie und besonders die Verhältnisse zwischen den Bewohnern Kärntens deutscher und jener slowenischer Sprache betreffen, also um Fragen, wie die erwähnten Ereignisse die Entwicklung dieser zwischenvölkischen Beziehungen beeinflusst haben.

Die Geschichte der letzten 40 Jahre im besonderen Hinblick auf unser slowenisches Volk in Kärnten aber hat gezeigt, dass die in der Volkstumspolitik massgebenden deutsch-nationalistisch eingestellten Kreise Kärntens es keineswegs verstanden haben, im südlichen Teile unseres Landes solche Beziehungen zwischen den Menschen zu schaffen, die ein friedliches Zusammenleben garantieren würden. Im Gegenteil hat die dem Kärntner Heimatbund überantwortete Volkstumspolitik in Kärnten eine nationalistische Denkweise gefördert, dass das Land schon sehr früh durch den Nazismus angesteckt war und es ist kein Zufall, dass gerade die Vorkämpfer des Heimatbundes auch die Hauptträger des nazistischen Gedankengutes waren, die auch die nazistischen Gewaltmassnahmen gegen die Kärntner Slowenen ausgeführt haben. Im Taumel über dem Siege des deutschen Nationalismus glaubten sie, dass die Zeit eines Menschenalters schon vorbei und deswegen schon der Zeitpunkt für die vollkommene Liquidierung gekommen sei. Gefängnisse, Konzentrationslager und Aussiedlungen waren, wie auch der Prozess gegen Maier Kaibitsch bewiesen hat, nur die natürliche Folge dieser Volkstumspolitik des Heimatbundes. Auf der anderen Seite aber waren der bewaffnete Widerstand und die Befreiungsbewegung unseres Volkes die notwendige natürliche Reaktion gegen diese nationale Liquidierungspolitik.

(Fortsetzung folgt)

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 5.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kinete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 13. februar:

I. program: 8.00 Fantje, veseli bodite — 8.45 Sini pisani svet — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 „Z napačnim denarjem“ — 15.30 Slike korških mest: Borovlje — 16.20 Oddaja za žene — 16.45 Iz parlamenta — 17.10 Moderna zabavna glasba — 17.40 Zveneči alatrio — 18.55 Športna poročila — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 „Sestra Angelika“, Puccinijeva opera.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.15 Ti in žival — 9.30 Majhen dopoldanski koncert — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Pet minut agrarne politike — 14.00 Glasba ne pozna meja — 14.30 Godba na pihala — 15.00 Mladinski koncert — 17.10 Lepa pesem — 18.10 Nekaj za dobro voljo — 19.30 Radijska družina — 20.00 Dobro zabavo: Braziljanska kava, glasbena veseloliga — 21.15 On in ona.

Nedelja, 14. februar:

I. program: 6.10 Vesela melodije — 6.50 Naš domači vrh — 9.00 Jutranje melodije — 11.00 Nedeljska glasbena promenade — 11.30 Veselo petje, veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 13.45 Veseli ljudje, to je veselje — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Plesna glasba — 18.25 Zveneča malenkosti — 19.00 Sport — 19.45 Nekaj za dobro voljo — 20.10 Slušna igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Operni koncert — 10.05 Dunajski zajtrk

Vdovec, ki ima trgovino in gostilno, star 50 let, želi poročiti blago, zavedno, pridno in pošteno žensko s čedno preteklostjo. Resne ponudbe s sliko, ki se vrne, pod „Dobra gospodinja in skrbna mati“ na naslov: Uprava Slovenski vestnik, Celovec — Klagenfurt, Gasometergasse 10.

Z glasbo — 13.15 Za avtomobiliste — 15.00 ABC opere — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke se vrstijo — 18.00 Na klavir igra Heinz Sandauer — 18.25 Nazaj k šolski klopi — 19.10 Pisan šopek melodij — 19.30 Zlata plošča — 20.00 Lepi glasovi — lepe viže — 21.00 Vročje železa.

Ponedeljek, 15. februar:

I. program: 8.00 Operni koncert — 14.45 Prav za vas — 15.30 Korški količek — 16.00 Glasba Richarda Heubergerja — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.20 Za vas? — Za vse — 18.30 Mladinska oddaja — 19.50 Nebeska postelja — 20.15 Čitali in razumeti — 21.00 Vedno rado poslušamo — 21.30 Melodije iz Pariza.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Za ljubitelje težke glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Kaj si želim — 16.00 Otroška ura — 17.55 Glasba iz Francije — 19.25 Made in Austria — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 Orkestralni koncert.

Torek, 16. februar:

I. program: 8.00 Korški domači koledar — 14.30 Oddaja za mladino — 14.45 Prav za vas — 15.15 Komorna glasba — 16.00 Za veselo popoldne — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.40 Pestro mešano — 19.00 Ljuba mamica! — 19.15 Kako bi se odličili Vi? — 20.15 „Same osmice in devetice“, komedija A. Lernet-Holenie.

II. program: 7.10 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 14.40 „Odisejev mornar“ — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Zveneči mozaike — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Avstrijska zabavna glasba — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Samo zate — 19.25 Made in Austria — 19.30 Če se mračni — 21.10 Vsaka stvar ima dve strani.

Sreda, 17. februar:

I. program: 8.00 Da, to je moja melodija — 14.45 Glasba za mladino — 16.00 Okoli slowa — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Glasba, ki nam dopade — 18.10 Pisano nakockano — 18.55 Športna poročila — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Skoraj pozabljeno — premalo poznano.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Za ljubitelje težke glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.15 Sadobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Otroška ura — 16.25 Glasba za mlade zaljubljene ljudi — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Glasba za delopust — 19.15 Za ljubitelje planin — 19.25 Made in Austria — 19.30 Lepa vedenja v popevkah — 20.00 Štirje proti štirim — 20.30 Ljudstvo in domovina.

Četrtek, 18. februar:

I. program: 8.00 Zveneča platno — 13.00 Mladina igra — 14.30 Ura pesmi — 15.00 Prav za vas — 16.00 Nekaj za zabavo — 17.10 Glasba za vsakogar — 18.15 Oddaja delavske zbornice — 18.30 Mladinska oddaja — 18.55 Sport — 19.15 Pisano nakockano — 20.15 „Demon pusta“ — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 6.45 Majhna melodija — 8.10 Lahka hrana — 9.05 Šolska oddaja — 11.00 Dela Johanna Sebastiani Bacha in Roberta Schumana — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Glasba za vsakogar — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Majhen koncert avstrijskih komponistov — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.10 Kulturne vesti — 17.55 Plesna in zabavna glasba — 19.25 Made in Austria — 19.30 Dama s sivimi kodrečki — 20.00 Filozofia v eseju.

Petek, 19. februar:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 14.45 Komorna glasba — 15.45 Novosti na knjižni polici — 16.00 Glasba Nica Dostala — 16.30 Koncertna ura — 17.55 Pe-

stro mešano — 18.10 Olimpijske zimske igre 1960 v Squaw Valley — 20.15 Hala! Tenagarjil! — 21.00 Orkestralni koncert.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 14. 2.: 17.00 Oddaja za mladino — 17.30 „Furry“, zgodba konja — 17.55 Za družino — 20.00 Crna na belo — 20.30 Prenos iz nemške televizije: „Carabna dežela operele“, operetna slikalnica.

Ponedeljek, 15. 2.: 19.30 „Inspektor Garrett“, kriminalni film — 20.20 Aktualni sport — 20.40 ABC znanosti Atom — 21.05 Samo tanka črta, film — 21.35 Nat King Cole-Show.

Torek, 16. 2.: 19.30 Z akovi v srečo, film — 20.20 Kaj mislite vi? — 20.35 „Rdeča zanka“, kriminalni film.

Sreda, 17. 2.: 17.00 Oddaja za otroke: „Listamo v slikanici“ — 17.30 „Furry“ — 17.45 Za mladino: Športni ABC — 19.30 Očka je najboljši — 20.15 Prenos iz Rensančnega gledališča.

Četrtek, 18. 2.: 19.30 Sport — 20.15 Kako so zasloveli: Hilde Kralh — 20.40 Prenos iz nemške televizije: „Norica iz Chaillola“.

Petek, 19. 2.: 19.30 Enainvajset, kdo ve več — 20.00 Gledališki prenos.

Sobota, 20. 2.: 19.30 Kaj vidimo novega — 20.25 Prenos iz nemške televizije.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 13. februar:

5.00 Dobro jutro — 8.05 iz arhiva zabavnih melodij 10.10 Od valčka do calypsa — 10.40 Paje Gorenjski vokalni kvintet — 11.00 Popularne skladbe jugoslovanskih avtorjev — 11.50 Dva valčka in dva polki — 12.00 Mehiški napravi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 12.45 Kilara in harla — 13.30 Arije s slavniimi pevci — 14.05 Igra Vaški kvintet — 14.35 Voščila — 15.40 Na platnu smo videli — 16.30 Smučarjem v zabavo — 17.30 Majhen mozaike melodij — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.15 Takt za taktom — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 21.00 Malodija za prijeten konec tedna.

Nedelja, 14. februar:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 6.30 Godba na pihala — 7.35 Popevke za nedeljsko jutro — 9.01 Sprehod po vasi — 9.20 Z glasbo v novi teden — 10.50 Vedri zvoki — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.45 Majhen koncert zabavne glasbe — 14.15 Voščila — 15.30 Nekaj priljubljenih melodij — 17.00 Od valčka do calypsa — 18.39 Za dobro voljo igrajo „Veseli planšarji“ — 20.15 Izberite melodijo tedna.

Ponedeljek, 15. februar:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Jutranji spored s listične glasbe — 8.40 Pajeta ženski zbor „France Prošeren“ iz Kranja in mešani zbor nižje glasbene šole Ljubljana-center — 10.10 Po zvenečih kaskadah — 10.35 Drabni operni prizori — 11.00 Zvoki za zabavo — 12.00 Segava klavirura — 12.25 Pisan spored domačih naprevov in viž — 13.30 Po lipkah in strunah — 13.55 Zabavna glasbena ruleta — 14.35 Voščila — 15.40 Listi iz domače književnosti — 16.00 V svelu opernih melodij — 17.10 Srečno vožnjo — 20.00 Srečanje melodij.

Torek, 16. februar:

5.00 Spored zabavne glasbe — 8.05 Odprimo glasbeni atlas — 9.25 Takt za taktom — 10.10 Izberite melodijo tedna — 12.00 Pel popevk za pel pevcev — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Igrajo Veseli vandrovčki — 13.55 Ples lutk in druge skladbe — 14.35 Arije iz Mozartove opere Don Juan — 15.40 Naši popolniki na tujem — 16.00 Izbrali smo za vas — 18.00 Iz zbornika spominov — 18.20 Količek za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih — 20.00 Ljubezanske pesmi iz tujih dežel.

Sreda, 17. februar:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Mladina paje — 8.30 Panoroma zabavnih melodij — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.10 Dopoldanski koncert — 11.00 Popevke in ritmi — 12.25 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.30 Igra Kmečka godba — 14.35 Spretna roke — 15.40 Novosti na knjižni polici — 16.00 Koncert po željo — 17.10 Seslanek ob petih — 17.30 Veliki orkestri — znane melodije — 20.00 Ali jih poznate? — 20.25 Ciklus radijskih opernih priredb.

Četrtek, 18. februar:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Iz arhiva zabavne glasbe — 10.10 Igrama za vas — 11.00 Boletni intermezzo — 11.45 Petnajst minut s pevko Doris Day — 12.00 Kvintet „Kranjčani“ in trio „Bardorfer“ — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Znanе kajkovske pesmi — 13.30 Münchenski plesni orkester Max Greger — 14.35 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 17.10 „Ce ti ne boš moj...“ slovenske narodne pesmi — 17.30 V plusu po Evropi — 20.00 Četrtekov večer domačih pesmi in naprevov — 20.45 Paragvajsko pesem.

Petek, 19. februar:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Paje moški zbor „Svoboda“ — 9.20 Francoske šansone — 10.10 Iz filmov in glasbenih revij — 11.00 Trideset minut v ritmu današnjih dni — 11.30 Družina in dom — 11.45 Igrajo Veseli godci — 12.00 Alpski zvoki — 12.25 Priljubljene operne arije — 13.50 Paje Akademski orkester — 14.35 Operetni napravi — 15.40 Iz svetovne književnosti — 16.00 Petkov koncert ob štirih — 17.20 Koncertni valčki — 18.00 Clovek in zdravje — 18.10 Vesele predpustne viže — 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.30 Mozartovi koncerti.

Vsako sredo in četrtek dobavlja enodnevne piščance in 3 mesece stare jarkče

pasem: bela ameriška Leghorn, jerebičasta Italijanka, Amrocks (Barred Rocks) — sivograhasta dobra nesnica in dobra za pikanje, Rhodeländer — temnorjava, New Hampshire (zlata Amerikanka), Sussex — bela s črnoprizanim vratom, White Rocks — odlična pitovna pasma, Special Cornish — križanka za pikanje — in Štajerka.

Vzrejalništvo perutnine in valilnica F. u. J. Zuber, Celovec, tel. 23-70.